

Les exposicions municipals de belles arts i indústries artístiques de Barcelona (1888-1906)

Maria Ojuel Solsona

Aquesta tesi doctoral està subjecta a la llicència **Reconeixement- NoComercial – SenseObraDerivada 3.0. Espanya de Creative Commons.**

Esta tesis doctoral está sujeta a la licencia **Reconocimiento - NoComercial – SinObraDerivada 3.0. España de Creative Commons.**

This doctoral thesis is licensed under the **Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0. Spain License.**

LES EXPOSICIONS MUNICIPALS DE BELLES ARTS I INDÚSTRIES ARTÍSTIQUES DE BARCELONA (1888-1906)

Maria Ojuel Solsona

Directora: Dra. Mireia Freixa Serra

**TESI PER OPTAR AL TÍTOL DE DOCTORA EN HISTÒRIA DE L'ART
DOCTORAT EEES: H1801 HISTÒRIA DE L'ART (2008-2013)
LÍNIA DE RECERCA: 100690 HISTÒRIA DE L'ART MODERN I CONTEMPORANI**

**Departament d'Història de l'Art
Facultat de Geografia i Història
Universitat de Barcelona**

B Universitat de Barcelona

Setembre 2013

8. L'exposició de belles arts de 1898

Aquesta exposició, anomenada oficialment “Cuarta Exposición de Bellas Artes e Industrias Artísticas”, va tenir lloc entre el 23 d'abril i el 10 de juliol de 1898, en ple conflicte bèl·lic que acabarà amb la independència de les colònies de l'estat espanyol, Cuba i Filipines.

8.1. Preparatiu de l'exposició

La proposta de celebració d'una exposició nacional d'indústries i arts va ser formulada per tres regidors -Bosch, Cuchillo i Conrad Monner- al consistori el juny del 1897, amb els següents arguments: “Es innegable que aún no se han extinguido por completo los destellos de la Exposición Universal celebrada en nuestra ciudad en 1888, la cual abrió a los productos peninsulares nuevos mercados, ganó crédito y renombre para Barcelona y la colocó en envidiable altura entre las grandes ciudades europeas. Tal vez los momentos actuales no son los más a propósito para intentar la realización de una segunda empresa tan colosal como aquella, pero es indudable que se impone bajo el concepto utilitario la celebración de una Exposición Nacional de Industrias y Artes, por medio de la cual se conozca la importancia de nuestra producción y el perfeccionamiento que alcancen las diversas manufacturas españolas en última manifestación internacional. Próxima la terminación de las insurrecciones en nuestras provincias ultramarinas, nada más indicado para solemnizar la tan suspirada paz que la celebración en nuestra ciudad, centro y emporio de la producción nacional, de una Fiesta del Trabajo en la cual los que empuñaron las armas y ofrecieron su sangre en defensa de la patria, puedan mostrarse inteligentes obreros que contribuyen con su cotidiano trabajo al perfeccionamiento de nuestras industrias. A la ilustrada atención del Ayuntamiento sometemos esta idea, que traduce no un pensamiento ni un deseo personal, sino la aspiración de la masa general de las fuerzas productoras de esta ciudad, necesitada en absoluto de vitales y poderosas energías que la alienten y la salven de graves e inminentes peligros. La misma disposición de París reclama, si han de acudir a ella con probabilidades de éxito nuestros industriales, que en Barcelona se haga como un avance de exhibición por donde puedan corregirse después deficiencias y rectificar errores antes de nuestra definitiva presentación oficial en aquel internacional Certamen. Por estas consideraciones y teniendo en cuenta el patriótico afán demostrado por el Ayuntamiento en cuanto se refiere a los asuntos de interés vital para Barcelona, tienen el honor de proponer que, previos los estudios y acuerdos

que se consideren oportunos, se celebre bajo la iniciativa y los auspicios del Ayuntamiento de esta ciudad y en la fecha que se considere más conveniente una Exposición Nacional de Industrias y Artes, cuyas condiciones, duración y emplazamiento fijará a su debido tiempo el Cabildo municipal”¹⁴⁹.

Així doncs, els regidors consideren que, d’una banda, la mostra proporcionaria alè a les forces productives de la ciutat en un moment enrarit pels conflictes colonials –que equivocadament creien a punt d’acabar- i, alhora, podria servir d’antesala de l’exposició internacional de París, prevista per al 1900. Els regidors també es refereixen a l’exposició universal del 1888, de la qual aviat havia de celebrar-se el desè aniversari, i a la possibilitat de fer-ne una segona i és que en els anys precedents havia sorgit la idea de tornar a celebrar una exposició universal a la ciutat, que no va reeixir. En concret, el 1893 havia sorgit una iniciativa per preparar una nova exposició universal per al 1898, liderada per un grup heterogeni vinculat a sectors republicans¹⁵⁰. Van arribar a fer un estudi de l’emplaçament i aprovar un plànol presentat per Domènech i Montaner i Jaume Gustà –arquitectes que ja havien participat en la del 1888-, però la societat es va suspendre abans d’acabar l’any 1895, tot aplaçant la mostra per a un millor moment¹⁵¹. Al llarg del primer i del segon decenni del segle XX van sorgir iniciatives semblants, algunes de les quals en paral·lel a la celebració de les exposicions artístiques municipals.

Així doncs, seguint els acords municipals 1890 i del 1895, sobre la celebració periòdica d’exposicions de belles arts i indústries artístiques, el 21 de juliol de 1897 es va aprovar el pressupost de l’anomenada Quarta Exposició de Belles Arts i Indústries Artístiques, que ascendia a 80.000 pessetes, es va autoritzar la comissió de governació a introduir les modificacions necessàries en el reglament del certamen i alhora es va constituir la comissió organitzadora, formada pels membres de la comissió de governació esmentada, que en aquella època tenia cura de les mostres, i per altres personalitats de la vida artística o intel·lectual de la ciutat. L’octubre del 1897, la comissió de governació va aprovar el reglament del certamen, fixant les dates de recepció de les obres participants.

¹⁴⁹ Volum I “Comisiones Organizadora y Ejecutiva. Sesión inaugural”, Cuarta Exposición de Bellas Artes e Industrias Artísticas (1898), Arxiu Històric del Museu d’Art de Catalunya. Vegeu, també, *La Vanguardia*, 20-06-1897, pàg. 4. Es diu que Monner va al·legar que “próximas á terrninar las guerras coloniales, la Exposición constituiría un festejo y además despertaría vigorosas energías para el trabajo”.

¹⁵⁰ *Estatutos de la Sociedad Organizadora ...* (1893). D’aquesta societat, destaquem els noms de Josep Sempau Berenguer, Roman Clausolles o Josep Puig de Asprer, entre d’altres. Vegeu, també, *La Vanguardia*, 01-05-1893, pàg. 2, i 20-07-1894, pàg. 2.

La quarta mostra municipal de belles arts i arts industrials va celebrar-se enmig d'un ambient enrarit per la guerra de Cuba. Durant la inauguració, Pirozzini va llegir la memòria dels treballs de la comissió organitzadora, afegint els seus vots de pau en un conflicte que semblava inevitable. Aquell mateix dia, els bucs de guerra espanyols apressaven el transatlàntic nordamericà "Paris", fet que va alimentar el fervor patriòtic dels que assistien a l'acte. Però el dia de la cloenda de la mostra, uns mesos més tard, ja s'havien iniciat les negociacions de pau per finalitzar a una guerra que va resultar desastrosa per Espanya, que també va perdre Puerto Rico i les Filipines.

En aquest discurs s'adverteix la justificació de la celebració de les mostres, com a reflex de la preocupació per l'avenç i la perfecció de les arts, malgrat el context de la guerra colonial: "Ante las graves y difíciles circunstancias en que el País se halla, mas de una vez asaltaron al Municipio y á esta Comisión Organizadora las dudas de si debía llevar adelante su empresa en cumplimiento de los acuerdos establecidos, pero entendieron siempre, después de madura reflexión y examen, que hoy mas que nunca, es un deber patriótico y de la mas alta conveniencia elevar el espíritu del pueblo á positivas y tangibles esperanzas abriendo su corazón a la realidad de mejores tiempos, precursores de nuevas energías, regeneradoras de nuestra vida nacional"¹⁵². La comissió considera que l'adhesió de les corporacions i entitats, tan espanyoles com estrangeres, és un senyal de suport a la decisió de tirar endavant la mostra. Com a prova d'això s'esgrimeix que nacions que acudeixen al certamen avui varen ser en un temps passat dominis "pacífics" d'Espanya: "La antigua Flandes, patria de tantos y tan insignes maestros del Arte; Nápoles y el Milanesado, regeneradores de las tradiciones artísticas de Italia; aquellos memorables e inolvidables Países Bajos que nos recuerdan un imperio español de glorias y grandezas; la Tolosa de Francia, arca sagrada de nuestras tradiciones catalanas; todas estan allí, vestidas con sus mejores galas, que son hoy preciado ornamento del Arte, de sus respectivas y modernas nacionalidades". El secretari agraeix la col·laboració especial dels consolats dels països estrangers, que han contribuït a dotar la mostra d'un alt nivell de qualitat. Pirozzini, amb la seva retòrica habitual, tanca el discurs, tot esperant que "al cerrar las puertas de nuestro internacional Certámen, restañadas ya las heridas de la Patria, podamos entonar un cántico de gloria á la Paz y al triunfo de las Armas".

¹⁵¹ *La Vanguardia*, 31-12-1895, pàg. 2.

¹⁵² Volum I. Comisiones organizadora y Ejecutiva. Sesión Inaugural. Cuarta Exposición de Bellas Artes e Industrias Artísticas (1898), Arxiu Històric del Museu d'Art de Catalunya.

8.2. Organització de la mostra i de la concurrència

La Comissió organitzadora d'aquesta edició era molt nombrosa, ja que aplegava càrrecs que en l'anterior mostra havien format part del comitè d'honor i altres persones vinculades a l'ajuntament que havien estat presents en edicions anteriors, així com els artistes o representants de les entitats i institucions artístiques de la ciutat. Els membres de la comissió, sota la presidència de l'alcalde Josep Collaso i Gil, eren 18 tinentes d'alcalde i regidors; 9 ex-alcaldes o altres persones vinculades a anteriors edicions; 6 artistes a títol individual; 5 representants d'institucions oficials; 15 representants d'entitats cíviques i institucions; i els 12 vocals de la Junta tècnica dels Museus de Belles Arts. El càrrec de secretari l'exercia Carles Pirozzini i Martí.

Per contra, la subcomissió executiva era més reduïda. Presidida també per l'alcalde i amb Pirozzini a la secretaria, aplegava els regidors Diego de la Llave i Ramon Martínez; els pintors Francesc Soler i Rovirosa i Josep Masriera; l'escultor Andreu Aleu; l'arquitecte Lluís Domènech i Montaner; i l'acadèmic Francesc Miquel i Badia. El tinent d'alcalde Frederic Travé actuava de vice-president i comptava també amb Josep Lluís Pellicer, director del Museu Municipal de Belles Arts, com a cap dels serveis tècnics, i amb Eduard Buxaderas, comptable dels fons municipals, com a cap del servei econòmic.

Com era habitual, la comissió executiva va haver d'ocupar-se en primera instància de condicionar el Palau i embellir-lo per a l'ocasió. Consta que es van arreglar els velàriums, es va posar un desguàs en les cobertes de l'edifici, es van restaurar els salons d'exposició i es va procurar millorar la il·luminació amb dues solucions: practicant obertures en els finestrals de la planta baixa i instal·lant aparells d'enllumenat procedents del Saló de Congressos de l'antic Palau de Ciències (situat a l'altre cantó del Saló de Sant Joan), que estava en procés de desballestament. Es tractava de làmpades alimentades per encenedors a gas, un sistema d'enllumenat característic de l'època, abans de l'extensió definitiva de l'electricitat.

Un altre aspecte de què la comissió va tenir cura va ser la qüestió de l'expedició de les obres. Es va nomenar un agent oficial de transports i duanes, Antoni Lluch, que ja havia prestat serveis en anteriors certàmens. Lluch era propietari de l'Agència de Duanes i Transports "La Universal" i va centralitzar totes les operacions a l'estat i a l'estranger referents al transport i despatx de duanes de les obres destinades a la mostra, així com vetllar per les franquícies de què gaudien alguns artistes (previstes per l'article desè del reglament). La major part de franquiciats ho eren per la seva

condició de “celebritats”: n’eren uns 500, la major part estrangers, perquè sobretot a ells els sortia car el transport de les peces, però també n’hi havia d’espanyols, alguns dels quals amb domicili a l’estranger. És possible que l’existència d’aquestes franquícies expliqui en gran part la nombrosa concurrència estrangera, al costat del compromís d’alguns diplomàtics o persones foranes vinculades amb l’art. Per contra, el nombre d’artistes peninsulars no catalans va experimentar una certa davallada, potser també per influència del conflicte bèl·lic.

Es va aconseguir una rebaixa del 50% de les tarifes de les companyies ferroviàries, aplicable a tots els expositors. Veurem, també, que per als artistes belgues que transportessin les seves obres per mar, també es van aconseguir reduccions.

Una sala de la secció espanyola de pintura (*Album Salón*, núm. 20, 16-6-1898)

Es va establir en una pesseta el preu general de l’entrada, que servia per accedir al recinte de l’exposició i també al de la fira-concurs agrícola, que se celebrava simultàniament en el recinte del parc, però hi havia abonaments de temporada. L’organització reservava entrades lliures al recinte per a determinades personalitats (carnets d’atenció), per al personal o membres de les comissions i per als expositors, i també preveia la possibilitat d’oferir entrades gratuïtes a les “classes obreres”,

establiments escolars, benèfics i militars.

Dels expedients es desprèn que la comissió preveia organitzar una “tómbola” o rifa d’obres de l’exposició, la qual cosa havia de servir de forma indirecta perquè el artistes poguessin vendre obra. De l’expedient es dedueix que es van vendre participacions a 5 pessetes que donaven dret a optar al sorteig d’obres valorades amb diversos preus. Sembla que la recaptació es destinava únicament a l’adquisició de les obres sortejades, sense profit per als organitzadors. Aquest tipus de pràctiques, que ja s’observen el 1891, tenen els seus precedents en les cooperatives d’artistes (Sociedad de Amigos de las Bellas Artes i Sociedad para Exposiciones de Bellas Artes). Era una manera imaginativa de fomentar el mercat de l’art, ja que no tothom podia plantejar-se adquirir obra. De tota manera, sembla que finalment la major part de les vint-i-una obres que es van sortejar, entre les quals dibuixos, pintures, objectes decoratius i escultures d’artistes de renom, no formaven part de la mostra. En mostres anteriors, havíem vist pràctiques semblants de sorteig d’obres entre abonats, per estimular la compra d’abonaments.

8.2.1. Gestions per fomentar la concurrència

La participació dels artistes espanyols es va promoure, com altres vegades, per mitjà d’una crida –feta el mes de novembre- als governadors civils de cada província per instar-los a constituir, sota la seva presidència, una junta delegada per activar la concurrència d’artistes locals. La crida es va fer extensiva a les autoritats espanyoles a La Habana, Puerto Rico i Manila. Com sembla que ja va passar altres cops, les respostes devien ser desiguals. En el catàleg només apareixen esmentades les juntes d’Àlaba, Castelló, Ciudad Real, Madrid, Pontevedra, Santander, València i Biscaia, de la qual cosa es dedueix que, finalment, van ser les úniques que es van constituir i que van vehicular obres cap a l’exposició. En els expedients es conserva la composició d’algunes de les juntes delegades. Els governadors civils tenien llibertat per escollir els membres de les juntes, que solien constar d’uns 6 o 8 individus, a part del president, i de vegades també tenien un secretari. Els governadors remetien la llista dels membres de la junta a l’ajuntament i aquest convocava per carta els seus components. En el cas de Madrid, per exemple, els vocals proposats per la província foren: Amós Salvador (president del Círculo de Belles Arts de Madrid), Antonio Muñoz Degrain (president de la secció de pintura del Círculo), Manuel Alcaraz (pintor), Enrique Simonet (pintor), Juan Antonio Benlliure (pintor), Mariano Benlliure (escultor), José Arija (il·lustrador), Enrique Maria Repullés Vargas (arquitecte) i Julio Monasterio. En una carta adreçada al comitè organitzador, Repullés demana disculpes per no haver respost abans la carta

de convocatòria enviada per l'ajuntament, però alerta que no ha rebut cap notificació de reunió per part del president de la junta, i recomana als organitzadors que adrecin un recordatori al responsable¹⁵³. El mes de febrer, com es dedueix de la missiva, algunes juntes ni tan sols s'havien reunit i moltes no s'arribarien a constituir mai.

En el catàleg també consten els delegats en les Filipines i en la República Argentina, respectivament, els germans Trinidad i Félix Pardo de Tavera, que foren cunyats del famós pintor filipí Juan Luna¹⁵⁴. Félix Pardo de Tavera, que també practicava l'escultura, havia participat en les exposicions del 1891, 1892 i 1894 i l'ajuntament li va adquirir dues peces amb destinació als museus. Cal recordar que en el decurs de la mostra, en plena guerra entre Espanya i els Estats Units pel domini de les colònies espanyoles, els filipins es van aixecar contra el domini espanyol. Amb el Tractat de París (agost del 1898), els espanyols van haver de cedir l'arxipèlag als Estats Units, que no va reconèixer la seva independència fins a després de la segona guerra mundial. El pintor Luna i els seus germans van estar vinculats amb la lluita independentista de les Filipines. Atesa la seva reputació a Europa, el govern revolucionari filipí el va nomenar delegat durant el procés de reconeixement de la jove república, però poc després, el 1899, va morir de forma prematura.

La concurrència estrangera, en canvi, fou especialment nombrosa en aquest certamen i va destacar la de Bèlgica i els Països Baixos. Per primer cop es nomenaren uns comissaris oficials de les diferents seccions estrangeres: Juan Azéma per França; Antonio Jeanbernat per Bèlgica; Enrique Mulder per Holanda; Carlos A. Dahlander per Suècia i Noruega; Pere Sureda per Portugal; Federico Witty pel Regne Unit; Emilio Schierbeck per Dinamarca; i Antoni Rubió i Lluch¹⁵⁵ per Grècia. Alguns d'ells eren diplomàtics o bé tenien vinculacions de caire comercial o cultural amb la comunitat estrangera a Barcelona. També existia un comitè de Bèlgica, presidit pel pintor

¹⁵³ Carta d'Enrique Repullés al comitè organitzador (23-2-1898). Vol. IV. Propaganda. Juntas delegadas en provincias y correspondencia nacional. Cuarta Exposición de Bellas Artes e Industrias Artísticas (1898), Arxiu Històric del Museu d'Art de Catalunya.

¹⁵⁴ Es dona la circumstància que anys abans, el 1892, en un atac de gelosia, Luna havia mort la seva dona, germana dels diplomàtics Pardo de Tavera, i la sogra, i havia ferit un dels germans. Luna va ser absolt, però va haver d'indemnitzar els familiars. El crim va ser seguit de prop per la premsa barcelonina, que recordava encara l'expectació creada per l'exhibició del cèlebre quadre *Spoliarum*, comprat finalment per la Diputació de Barcelona. Un grup de pintors madrilenys fins i tot li adreçar un missatge de suport per "la seva doble condició d'autor i de víctima" (*La Vanguardia*, 28-9-1892, pàg. 5).

¹⁵⁵ Rubió era en aquells moments cònsol de Colòmbia, però la seva vinculació amb la cultura grega és ben coneguda des de la seva vessant d'hel·lenista. Es dona la circumstància que el 1897 va escriure un manifest d'adhesió a les pretensions de Grècia sobre territoris, com l'illa de Creta, dominats pels turcs. Això li va suposar el reconeixement de Grècia i més tard va ser nomenat cònsol honorari de Grècia a Barcelona. Vegeu BALCELLS (2008).

Albrecht de Vriendt; un altre d'Holanda, presidit pel diplomàtic Andrés Mulder i un de Florència, encapçalat pel Marquès de Maccarani.

La concurrència belga va ser propiciada sobretot per les gestions del cònsol general d'Espanya a Anvers, Francisco de Serra¹⁵⁶, un home lligat a les exposicions universal i internacional que havien tingut lloc a Anvers els anys 1885 i 1894, amb una important concurrència catalana. El cònsol, segons es desprèn de la documentació, va procurar agilitar les feines d'expedició i reexpedició de les peces i la comissió organitzadora li va prometre tractes avantatjosos amb les companyies de vaixells de vapor per tal de transportar les obres a baix cost. En concret, la Companyia Marítima de Vapors va concedir als artistes belgues una rebaixa del 50% en el preu habitual. De Serra va comptar amb el director de l'Escola de Belles Arts i de la Reial Acadèmia d'Anvers, el pintor Albrecht de Vriendt (1843-1900), que també va formar part del jurat de recompenses i, com veurem, va tenir una certa influència en els premis atorgats.

També el vice-cònsol d'Espanya a La Haya, Andrés Mulder¹⁵⁷, va fer gestions importants per promoure la concurrència holandesa a l'exposició. Des de Barcelona, es van donar facilitats perquè aquells artistes estrangers que, a judici dels consolats, fossin considerats notables o cèlebres, poguessin ser "convidats" al certamen i, en conseqüència, participar-hi sense cap cost, per la seva contribució al prestigi de la mostra mateixa.

Però al costat de països artísticament potents, en trobem d'altres més modestos. El cònsol espanyol a Copenhague, Nicasio Moral y Cañete, per exemple, diu tenir dificultats per complir l'encàrrec: "no espero en manera alguna poder salir airoso, tanto por el escaso interés que despierta en Dinamarca las cosas de nuestro país, como también a causa de los limitados medios que se ofrecen a mi esfera de acción oficial. Hay que contar, ante todo, con la pobreza de estos naturales, y con la repugnancia que les inspira el hecho de haber visto defraudadas sus justas esperanzas en anteriores Certámenes, á los cuales han concurrido y concurren aun [...] Las

¹⁵⁶ Serra va ser cònsul i delegat espanyol de l'exposició d'Anvers del 1885 i, per tant, havia estat vinculat amb el primer promotor de l'exposició del 1888, Serrano de Casanova, que inicialment va concebre la seva idea de fer una exposició universal a Barcelona a partir de les estructures de les naus prefabricades de la mostra d'Anvers, en la qual també hi va ser present com a membre de la delegació espanyola. En l'exposició internacional d'Anvers del 1894, Serra va ser el comissari general de la secció espanyola.

¹⁵⁷ La família d'Andrés Mulder estava instal·lada a Barcelona: el seu fill, Enric Mulder, va ser un metge amant de l'art i de la música, relacionat amb cercles modernistes. Enric va participar en la secció holandesa de la mostra amb dues pintures a l'oli i tres dibuixos. El 1929 va ser comissari dels Països Baixos a l'exposició internacional de Barcelona.

notabilidades en las artes danesas no se prestarían hoy a concurrir en tanto no se les garantizase la venta de sus obras, ó cuando menos, una distinción honorífica por parte del Gobierno. Respecto de los artistas de segundo o tercer orden [...] tampoco se desprenderán de ellas á menos que todos los gastos corriesen a cargo de la Junta directora de la Exposición”¹⁵⁸. Com veiem, un dels principals esculls de la participació estrangera –també aplicable als artistes peninsulars- era la despesa que per a un artista implicava l’expedició i reexpedició de les obres. Si l’artista no venia obra o ni tant sols resultava premiat, perdia diners. Els organitzadors van procurar pal·liar aquestes circumstàncies per mitjà de franquícies concedides a artistes premiats en anteriors mostres o a artistes “convidats” de gran renom, o bé, com hem vist, gràcies a acords puntuals amb les companyies de transport.

Pel que fa a Grècia, finalment, la concurrència va ser molt modesta. Es conserven missives de Rubió, dirigides a Pirozzini, en què li planteja les dificultats que té per rebre resposta dels artistes o personalitats grecs: n’ha escrit a una quinzena i només s’ha dignat contestar-ne un, Bikelas¹⁵⁹, que li ha de proporcionar adreces d’artistes grecs que visquin a París. Rubió també explica que està previst inaugurar una exposició a Atenes per la primavera, per la qual cosa tem que la secció grega sigui un fracàs. En el catàleg, només advertim un nom grec en la secció bavaresa, el pintor Georges Jakobides, que tenia taller a Munic.

8.2.2. El concurs per proveir el cartell de l’exposició

Per segon cop va tenir lloc un concurs per fer el cartell de l’exposició, amb unes bases semblants a les de l’anterior mostra. L’artista, que tenia llibertat per escollir l’estil, el caràcter i el procediment artístic, s’havia de cenyir a unes mesures (1,40 x 0.80 m) però no s’indicava si el format havia de ser horitzontal o vertical. Calia que l’original, totalment acabat, anés acompanyat del pressupost per reproduir, pels mitjans tècnics escollits, 1000 exemplars i el termini de lliurament, amb el compromís de l’establiment que se n’encarregaria. El jurat era la mateixa comissió executiva, que concediria al guanyador la quantitat de 500 pessetes i medalla de primera classe, així com un accèssit de 250 pessetes, si bé es reservava el dret de declarar desert el concurs. Les bases establien que el jurat tindria en compte el mèrit artístic així com les condicions econòmiques més favorables. L’artista guanyador s’havia de comprometre a dirigir els

¹⁵⁸ Carta de Nicasio Moral a Carles Pirozzini (01-11-1897). Vol. V. Propaganda. Consulados extranjeros y Comisarios oficiales. Cuarta Exposición de Bellas Artes e Industrias Artísticas (1898), Arxiu Històric del Museu d’Art de Catalunya.

¹⁵⁹ Es tracta, probablement, de l’escriptor Demetrios Bikelas, el primer president del Comitè Olímpic Internacional, que residia en aquells moments a París.

treballs de reproducció del cartell.

La convocatòria va tenir molt d'èxit, ja que es van presentar 33 obres de diversos artistes. Si exceptuem aquells que es presentaven anònimament, els noms són els següents: Lluís Cortada, Francesc d'Assís Gibert, Josep Camins, Joaquim Diéguez, G. Molina, Víctor Rafel, Lluís Savall, Dionís Baixeras, A. Martínez, Alexandre de Riquer, Ramon Casals i Vernís, Llorenç Brunet, Joan Llimona, Josep Rebarter, Joaquim Ribera, Magí Vallbé, J. Puente Escudero, Claudi Hoyos, Ricard Elias de Ramoneda, Domènec Soler, Antoni Pous i Palau, Francesc Carbó, Josep Vázquez, Manuel Feliu de Lemus, Francesc Cuixart, Antoni Utrillo, Francesc Mirabent i Adrià Gual. Alguns d'ells presentaven més d'una proposta.

En una primera reunió del jurat es va fer una tria d'onze propostes dels artistes Joaquim Diéguez, Dionís Baixeras, Alexandre de Riquer, Ramon Casals, Joan Llimona, Joaquim Ribera, Manuel Feliu de Lemus, Antoni Utrillo, Francesc Mirabent i dos projectes d'Adrià Gual. En una segona reunió, Miquel i Badia afirma "creure interpretar els desitjos dels presents" i proposa que el guanyador sigui el de Francesc Mirabent, que és acceptat per la majoria del jurat, i l'accèssit es concedeix a Joan Llimona. El jurat, en apreciar que altres dissenys també eren de mèrit, proposa dos accèssits més de 250 pessetes per a Feliu de Lemus i per a un dels projectes d'Adrià Gual. Van estar exposats al públic abans i després de la deliberació (consignant-hi els premiats) i l'empresa encarregada del tiratge de 1000 exemplars va ser la d'Hermenegild Miralles.

Com va succeir en l'anterior convocatòria del concurs, la sèrie de projectes presentats proporciona un mostrari dels estils de la il·lustració i el grafisme de l'època. No tots els artistes, però, dominaven encara l'art del cartellisme, ja que presentaven dibuixos tradicionals poc aptes per a la funció de cartells. Dionís Baixeras presentà una proposta horitzontal dividida en dos: un dibuix realista d'una fama o victòria alada repartint els llorers a les muses, en un paratge idíl·lic i, en un quadrat a part, el text que al·ludia a la mostra, amb un grafisme interessant i unes sanefes amb motius estilitzats sobre Barcelona i Catalunya. Martínez va presentar una proposta bigarrada amb un grafisme arriscat i un dibuix i motius decoratius inspirats en l'art egipci. Alexandre de Riquer, que aquest cop no fou premiat, mostrà una evolució madura del seu dibuix característic, tot fent un cartell de gran simplicitat i claredat compositiva, però alhora efectista, i amb un grafisme net i regular. L'ex-librista Ramon Casals també va fer una proposta interessant, en la línia moderna iniciada per Riquer, amb figures siluetejades i

tintes planes, sobre un fons estilitzat. Francesc Carbó presentà una figura semblant, amb un original rètol que imitava el mosaic, i Cuixart i Utrillo també feren dissenys en aquesta línia que podem qualificar de modernista.

El cartell de Llimona, per contra, representava el dibuix classicitzant de la vigorosa figura masculina d'un escultor, amb les eines pròpies de l'ofici, la massa, el punxó i un compàs, potser en homenatge al seu germà Josep. Cal afegir que, quan es va organitzar la cinquena exposició de belles arts, l'any 1907, es va recuperar el disseny de Llimona per al cartell, atès que el concurs de cartells va quedar desert en aquella edició. Entre el disseny del 1898 i el del 1907, hi ha poques variacions: la figura està orientada a la inversa i s'hi han modificat alguns detalls.

Cartell premiat en el concurs de cartells de l'exposició de 1898 (*Album Salón*, núm. 20, 16-6-1898)

A diferència del cartell de Llimona, la majoria de cartells representaven figures femenines i instruments relatius a la pintura. Alguns cartells, com és el cas del de Ribera o el guanyador mateix, no incloïen figures, sinó que jugaven només amb motius decoratius i grafismes. Feliu de Lemus presentà una figura femenina destacada sobre el fons, amb un text, a banda, que presentava un grafisme elegant i regular. Adrià Gual va presentar dues propostes, la primera de les quals dins l'estil del cartellisme modernista, amb una silueta femenina que sosté una rosa voltada d'un filacteri amb

una llegenda en català. En un escrit que acompanya el projecte, Gual demana que el text en català pugui mantenir-se i, en cas que no pugui ser així, diu que podria traduir-se al llatí. La segona proposta de Gual, que va merèixer un dels accèssits, imita l'estil de les il·lustracions medievals de llibres o vitralls. A diferència de l'any 1896, en què es va triar una obra innovadora, aquest cop el jurat va preferir el disseny de Francesc Mirabent, que imitava un pannel de rajoles i que destacava, més que les altres propostes, el caràcter mixt de l'exposició –artística i industrial-, amb rètols, sanefes i decoracions i sense cap figura humana. Mirabent (1864-1942) va ser un pintor i il·lustrador especialitzat en la decoració i retolació de diplomes i pergamins, com els que es concedien en les pròpies exposicions o en altres concursos, com el premi anual al millor edifici urbà, instituit per l'ajuntament l'any 1899.

8.3. Jurats i obres

8.3.1. El desenvolupament de l'exposició

L'obra estava distribuïda en el Palau de la següent manera: als salons del pis principal hi havia la pintura: de la sala 1 a la 6 l'espanyola; a la 7 i la 8 la belga; a la 9 de diverses nacionalitats; a la 10 la de Baviera; a la 11 d'Holanda i al saló de jurats també s'hi va posar obra d'altres artistes estrangers. El dibuix i el gravat es van situar a la galeria i a la sala 12 es va emplaçar l'escenografia. Als salons laterals de la planta baixa hi havia les indústries artístiques (sales 12, 13, 14, 15 i 17), l'arquitectura (sala 18) i les reproduccions (sala 16) i, al gran saló central, l'escultura. De les 1.689 obres, un 26% corresponien a la secció d'indústries artístiques, però a nivell del nombre d'expositors, la relació entre la secció de belles arts i la d'indústries artístiques, fou del 82% i del 18%, respectivament. Un 38% del total d'expositors foren estrangers, xifra que s'incrementa fins al 44% si només es compten els expositors de belles arts.

En el Saló de la Reina Regent es van exhibir 47 pintures de deu pintors morts feia poc: Lluís Buxó, Miquel Carbonell, Antoni Casanovas, Manuel Ferran, Josep Llovera, Ramon Martí Alsina, Benet Mercader, Lluís Rigalt, Josep Teixidor i Joaquim Vayreda. La major part d'aquestes obres eren només per a l'exposició, però dues obres de Llovera i 5 de Martí Alsina estaven també a la venda. Entre els quadres de Martí Alsina hi consta, amb el número 1709, una obra titulada *Sítio de Gerona*, que en realitat és més coneguda com a *El gran dia de Girona*, un llenç de 5 x 10 metres que constitueix l'obra al cavallet més gran de la història de la pintura catalana¹⁶⁰. El propietari d'aquesta obra era Joan Font i Sangrà, col·leccionista que va adquirir-la a la mort de l'artista, el

1894, i que la va cedir per a exposar-la al saló dels artistes difunts de la mostra que ens ocupa. En acabar la mostra, l'obra va quedar en dipòsit al museu, fins que el 1905 el seu propietari la va recuperar, per acabar donant-la als museus l'any 1929. Aquesta obra, enrotllada en el magatzem dels museus des del 1938, va ser restaurada i exhibida de nou l'any 2011¹⁶¹. Es dona la circumstància que aquell any 1898 la Diputació va adquirir un altre quadre de Martí Alsina, també de la temàtica de la guerra del francès, *La companyia de Santa Bàrbara*, al propietari del quadre i gendre del pintor. Aquest llenç, recordem-ho, havia estat exposat en la primera de les exposicions municipals.

Saló de la Reina Regent, amb les obres dels artistes difunts. A l'esquerra, s'adverteix el llenç de Martí Alsina, *El gran dia de Girona* (*Album Salón*, núm. 20, 16-6-1898)

També hi havia 38 dibuixos, aquarel·les i gravats de 10 artistes: Lluís Buxó, Antoni Casanovas, Manuel Ferran, Concordi González, Josep Llovera, Ramon Martí Alsina, Benet Mercadé, Eusebi Planas, Lluís Rigalt, Josep Teixidor i Joaquim Vayreda. Consta que vuit de les peces eren de la col·lecció Casellas. Només un dels dibuixos estava a la venda: una *Al·legoria de Goya* de Josep Llovera a l'elevat preu de 10.000 pessetes.

¹⁶⁰ Existeix una altra obra de Martí Alsina, coneguda com "El setge de Girona de 1809", avui al Museu de Girona.

¹⁶¹ Vegeu: *El Gran Dia de Girona...*(2010).

Hi havia igualment peces d'escenografia (dues decoracions de Lluís Rigalt); dues escultures de Josep Cerdà i una de Maximí Sala; 14 projectes arquitectònics de Josep Oriol Mestres; tres projectes d'Elies Rogent (de la Universitat de Barcelona i de la restauració de Ripoll) i un de Francesc Rogent. Elies Rogent havia mort l'any 1897 i abans de complir-se l'aniversari de la seva mort, el 1898, va morir el seu fill, també arquitecte, Francesc Rogent, a l'edat prematura de 33 anys. Francesc Rogent era conegut per les seves publicacions sobre l'arquitectura moderna a Barcelona. També s'exposaven 7 dissenys de peces artístiques de Concordi González i altres tres pintures de M. Bejarano i Antonio Giménez. L'argenter Concordi González, pare dels artistes Juli, Pilar i Dolors González, també havia mort el 1897.

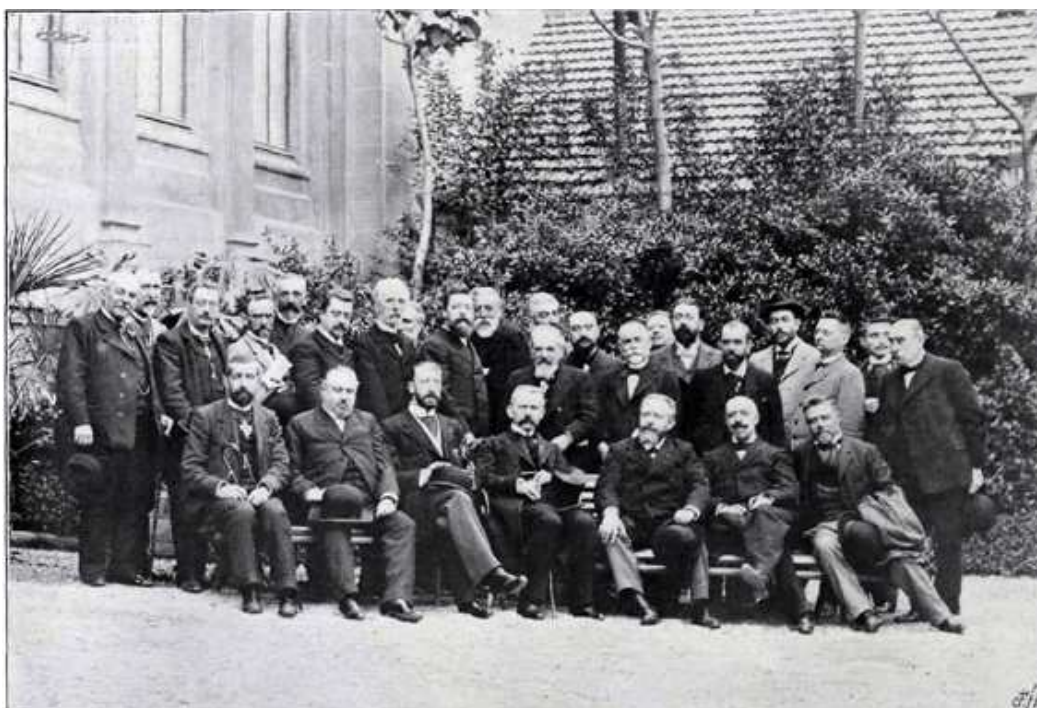
	Nº obres	% del total	Nº expositors	% del total
PINTURA				
ESP	418		284	
EST	306		268	
Total pintura	724	43%	552	53%
DIBUIX				
ESP	113		78	
EST	82		49	
Total dibuix	195	12%	127	12%
ESCENOGRAFIA				
ESP	7		3	
EST	-		-	
Total escenogr.	7	0,4%	3	0,3%
ESCULTURA				
ESP	94		73	
EST	77		50	
Total escultura	172	10%	123	12%
ARQUITECTURA				
ESP	33		12	
EST	26		2	
Total arquitectura	59	3%	14	1%
REPRODUCCIONS				
ESP	50		26	
EST	35		6	
Total arquitectura	86	5%	32	3%
INDÚSTRIES ARTÍSTIQUES				
ESP	318		164	
EST	130		23	
Total indústries	448	26%	187	18%
TOTAL	1689		1038	

Distribució de les obres i expositors (espanyols i estrangers) per seccions (elaboració pròpia)

8.3.2. L'actuació dels jurats

El jurat d'admissió i col·locació d'obres era presidit per l'alcalde i estava compost per onze vocals en concepte d'individus de la comissió organitzadora i deu vocals escollits

entre els expositors de l'apartat de belles arts i altres deu de l'apartat d'arts aplicades. En la secció de belles arts, els vocals escollits representants dels artistes foren els pintors José Garnelo, Lluís Graner, Ramon Casas i Josep Tamburini; els escultors Rafael Atché, Josep Carcassó i Joan Roig; el dibuixant Jaume Pahissa; l'escenògraf Maurici Vilomara i el professor de l'Escola de Belles Arts Leopoldo Soler. Els vocals en concepte d'artífexs foren Manuel Ballarin, Víctor Masriera, Bonaventura Bassegoda, Antoni Rigalt, Joan Busquets, Joan Pons, Josep Malvehí, Emili Cabot, Antoni Oliva i Eduardo Langa. En l'expedient consta que es van rebutjar 196 obres, de les quals 123 pintures, 34 escultures, 27 dibuixos, 1 projecte arquitectònic i 11 peces d'indústries artístiques, la qual cosa representava aproximadament un 10% del total.

Jurat de recompenses de l'exposició de 1898 (*Album Salón*, núm. 20, 16-6-1898)

La col·locació de les obres era un assumpte important per als artistes, ja que la nombrosa concurrència de quadres obligava a folrar literalment les parets i, en conseqüència, no totes les obres tenien una visió adequada. En l'expedient es conserven missives adreçades sobretot al secretari demanant-li que tal obra estigui ben col·locada i visible o bé alguna recomanació per altres assumptes, passis per assistir a la mostra, permisos per fer fotos, etc. En una carta –no exempta d'humor– de l'escenògraf Francesc Soler i Rovirosa, membre de l'executiva, dirigida a Pirozzini, li demana l'admissió d'unes obres, segurament fora de termini: “Amigo Pirozzini, ¿cómo puedo conjurar el conflicto? Los amigos Vidiella y Pascó me ruegan encarecidamente, y yo deseo mucho servirles, que haga cuanto pueda por que sean admitidos dos dibujos que ayer tarde presentaron, y como es natural los mandaron a paseo. Son

dibujos, creo, hechos por señoritas de la familia. Yo, no sabiendo como salir de la telaraña, he pensado *enjegar* el paquete sobre las espaldas del amigo Pirozzini que muchas veces, como buen Atlas que es, ha cargado con pesos mayores (¡así fuesen duros!). Ruego pues a D. Carlos y por reflejo a D. Antonio, que hagan cuanto puedan en favor de mi petición, y no dudo que hallarán en la otra vida el pago de acción tan necesitada, en forma de cupones morales pagativos en francos celestiales”¹⁶². No sabem si les obres en qüestió foren admeses, però en el catàleg apareix un dibuix al carbonet de Ramona Vidiella Galindo. El dibuixant i decorador Josep Pascó i el músic Carles Vidiella eren cunyats.

És possible, doncs, que hi hagués certes arbitriats fruit de les pressions d'amics o de persones influents, o per acontentar algunes altres, com sembla desprendre's també de la dura missiva que Modest Urgell adreça a Pirozzini en relació amb l'admissió de quadres i altres greuges:

“Amigo Pirozzini: En las Exposiciones de Barcelona, Madrid y París, se han remitido repetidas veces cuadritos míos, que han servido para tener entrada gratis [a] otras personas, hace veinte años que lo saben todos mis amigos. En cuanto a mis hijos, ellos se lo guisan y ellos se lo comen, pues con lo que pintan, se bastan y sobran. Todo lo dicho no impide el que califique V. mis actos como le plazca, ni que yo le advierta muy seriamente que nunca ni en tiempos para mí más dichosos, se me haya ocurrido gastar bromas de ningún género. ¿Que no han querido un cuadro mío (el más pasable que he pintado hasta hoy según todas las opiniones) por haber estado dos días en casa S. Parés? ¿Que no se me ha permitido la entrada, cuando a casi todos se les permitía (véase García Llansó)? ¿Que se han admitido cuadros después del plazo fijado? ¿Que el Excmo. Ayuntamiento no me paga el único cuadro mío que se ha dignado adquirir? Que!!!...pero todo esto nada tiene que ver, perdone la digresión, y reciba las más expresivas gracias por su invitación que ha utilizado una persona tan amante de las artes como pobre de dinero y mande a su buen amigo.

M. Urgell.

(l) Falta lo más gordo”¹⁶³.

D'aquesta missiva es dedueix que Modest Urgell està enutjat perquè no han acceptat quadres seus amb l'excusa que foren exposats prèviament i també perquè li han regatejat les invitacions per assistir a la mostra. De tota manera, en la llista de rebutjats no consta cap quadre seu –sí, en canvi, un dibuix de la seva filla Modesta-, per la qual cosa es deu de referir al fet que no se li concedís d'entrada cap premi. Urgell no té pèls a la llengua i aprofita la missiva (segurament en resposta a una altra

¹⁶² Carta de Francesc Soler i Rovirosa a Carles Pirozzini (14-4-1898). Vol. IV. Propaganda. Juntas delegadas en provincias y correspondencia nacional. No sabem si les obres foren admeses, però en el catàleg apareix un dibuix al carbonet de Ramona Vidiella Galindo. Pascó i Vidiella eren cunyats.

¹⁶³ Carta de Modest Urgell a Carles Pirozzini (30-4-1894). El subratllat està a l'original. Vol. IV. Propaganda. Juntas delegadas en provincias y correspondencia nacional. Cuarta Exposición de Bellas Artes e Industrias Artísticas (1898), Arxiu Històric del Museu d'Art de Catalunya.

enviada per Pirozzini) per fer palesos tots els seus greuges, entre els quals que encara no havia cobrat un quadre adquirit pel consistori en la mostra prèvia. Això no obstant, en el catàleg consten dues obres seves, titulades, com era el costum del pintor, “Lo de siempre”, i una d’elles fou finalment premiada amb un diploma especial equivalent a la medalla de primera classe, que el jurat va atorgar a artistes premiats en altres certàmens, una mena de categoria extraordinària de compromís. El seu fill Ricard també va presentar una obra, que va merèixer una menció honorífica.

Cal explicar una altra anècdota referida al jurat que té a Modest Urgell com a protagonista. Es dona la circumstància que el pintor havia estat escollit entre els expositors com a membre del jurat de recompenses (en qualitat de suplent, pel nombre de vots) i va presentar a l’ajuntament una notificació de renúncia, al·legant no voler “colocar á tan digna corporación en la imposibilidad de adquirir alguna de las obras del que suscribe”¹⁶⁴. El fet de ser jurat comportava, per ètica, quedar fora de concurs i alguns expositors hi havien renunciat per aquest motiu o per d’altres (absència, malaltia, excés de feina...). Així i tot, aquest cop l’ajuntament no li comprà cap obra.

El jurat de recompenses estava presidit per l’alcalde Josep Griera i Dulcet i el seu secretari era Carles Pirozzini. Segons la normativa, estava format per 5 individus de la comissió executiva, 5 vocals escollits pels expositors de belles arts i altres 6 pels d’indústries artístiques, però s’introduïa per primer cop la possibilitat que l’alcalde designés directament per formar part del jurat dos artistes estrangers i dos espanyols en representació dels expositors internacionals i de fora de Catalunya. Josep Masriera, Andreu Aleu i Domènech i Montaner, a més de dos tinentes d’alcalde, van ser els representants de la comissió, al costat dels membres escollits pels expositors i dels nomenats per l’alcalde, que van ser Albrecht de Vriendt, director de la Reial Acadèmia de Belles Arts d’Anvers; Andrés Mulder, president del Comitè d’Artistes Holandesos; i Manuel Domínguez Sánchez i Jeroni Suñol, tots dos acadèmics numeraris de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando. Tot i que la normativa no ho esmenta explícitament, també hi consten com a jurats Francesc Chia, president del Cercle Artístic de Barcelona, i Joan Llimona, president del Cercle Artístic de Sant Lluç. Els vocals de la secció d’indústries artístiques foren enterament escollits entre els expositors entre els més votats de cada un dels 4 grups.

¹⁶⁴ Carta de Modest Urgell a l’Alcalde constitucional de Barcelona (15-05-1898). Vol. VII. Jurados de admisión y de recompensas. Premios extraordinarios. Cuarta Exposición de Bellas Artes e Industrias Artísticas (1898), Arxiu Històric del Museu d’Art de Catalunya.

8.4. Premis i adquisicions

Com en el cas del 1896, els premis van consistir en medalles de diverses categories: un premi d'honor (que quedà desert), medalles de primera, segona i tercera classe, mencions honorífiques i altres premis extraordinaris, en un cas els d'entitats o particulars i, en un altre, diplomes honorífics que es consideraven equivalents a les medalles de primera classe. En total, es van concedir 221 premis, amb la mateixa proporció entre artistes espanyols i estrangers que els presentats (en les seccions de belles arts).

	Pintura	Dibuix	Escultura	Arquit	Reprod	total	%
Esp	66	12	34	5	2	119	54
Estr	64	15	16	2	5	102	46
	130	27	50	7	7	221	

Obres premiades en l'exposició de 1898 per seccions (elaboració pròpia)

L'ajuntament dedicava aquest cop una quantitat substancial per adquirir les obres que el jurat considerés meritòries per exhibir-se en els museus municipals: 75.000 pessetes. Segons el reglament intern del jurat, quatre membres de cada secció, més el president i el secretari van decidir de quina manera es repartirien els diners corresponents a l'adquisició d'obres per part de l'ajuntament: 60.000 anirien a la secció de belles arts i els 15.000 restants a la d'indústries artístiques. Dels primers, 42.000 corresponen al grup 1r, 15.000 al segon i 3.000 al quart.

L'ajuntament va proposar adquirir 32 pintures i dibuixos i 23 escultures. Només 17 escultures de les 23 podem considerar que van comprades amb seguretat.

	Pintura	Dibuix	Escultura	Arquit	Reprod	total	%
Esp	12	-	10	-	1	23	58
Estr	7	3	7	-	-	17	42
Totals	19	3	17	-	1	40	

Obres adquirides en l'exposició del 1898 per l'ajuntament (elaboració pròpia)

No consta que la Diputació destinés diners aquest cop per a la compra d'obres, però cal recordar que aquell mateix any havia adquirit la famosa obra de Ramon Martí Alsina *La Companyia de Santa Bàrbara*. En canvi, els premis particulars (d'entitats o persones) van augmentar, ja fos com a recompenses o per adquirir obra, si bé en alguns casos foren modestos. En el cas dels premis del bisbe de Barcelona, de l'Acadèmia Provincial i del Cercle Equestre, donat que es fixava un assumpte concret, calia que els artistes que hi volguessin optar ho especificuessin amb antelació. Aquestes obres no apareixen en el catàleg perquè concursaven expressament a

aquests premis. Gràcies a l'expedient, coneixem la majoria de les obres que van merèixer les recompenses:

- Premi de la Reina Regent, consistent en la suma de 2500 per adquirir una obra. Obra premiada: *Cuento azul* (núm. 412) de Josep M. Tamburini.
- Premi de la Infanta Isabel, consistent en dos gerros de ceràmica anglesa per l'obra que mereixi la recompensa, a judici del jurat. Obra premiada: instal·lació de l'Escuela de Artes y Oficios de Torrelavega.
- Premi dels Ducs de Dénia, consistent en la suma de 500 pessetes per a l'obra que el jurat consideri. Obra premiada: "Grifo y lamparilla de hierro forjado y relevado" (núm. 1156) de Manuel Ballarin.
- Premi del Bisbe de Barcelona, Jaume Català, consistent en la suma de 500 pessetes destinades a adquirir un moble per guardar roba i objectes religiosos (s'afegeix que serà preferible el moble d'estil ogival). Al premi hi va optar una sola obra, un cofre d'estil ogival per guardar vasos litúrgics, al qual se li va donar el premi.
- Premi del Bisbe de Vic, Josep Morgades, consistent en la suma de 500 pessetes per a l'adquisició d'una obra, escollida pel jurat, d'assumpte religiós. Obra premiada: *Madona del olivo* (núm. 1645), d'Antonio Pandiani.
- Premi de l'Acadèmia provincial de Belles Arts, consistent en la suma de 1000 pessetes, per a la millor sèrie de projectes de disseny de mobiliari urbà. Es van presentar projectes de Felipe Mario López Blanco i de Frederic Brunet, però el jurat va concloure que no responien adequadament a les condicions del premi i el va declarar desert.
- Premi del Centre de Mestres d'Obres, consistent en la suma de 500 pessetes, per a una obra de la secció d'arquitectura, escollida pel jurat. No s'adjudica.
- Premi del Cercle del Liceu, consistent en la suma de 1000 pessetes, per a una obra que el jurat consideri meritòria.
- Premi del Cercle Eqüestre, consistent en la suma de 1000 pessetes, per a una pintura d'assumpte esportiu i, sobretot, hípic (en aquest cas, també s'especifiquen les mesures que ha de tenir el quadre). S'hi van presentar obres de Josep Cusachs, Carles Vázquez, Joan Cardona i Joan Pinós, però el jurat va desaconsellar al Cercle la seva compra en entendre que no reunien prou mèrits.
- Premi de la Cambra Francesa de Comerç de Barcelona, consistent en la suma de 1000 pessetes, per a una obra que el jurat consideri meritòria.

- Premi del Marquès de Castellbell, consistent en la suma de 1000 pessetes, per a una obra que el jurat consideri meritòria. Obra premiada: *Saltimbanqui* (núm. 933), d'Emili Benlliure.
- Premi de Josep Ferrer Vidal i Soler, consistent en la suma de 500 pessetes, per a una obra que el jurat consideri meritòria. Obra premiada: *Misticismo* (núm. 948) d'Enric Clarassó.
- Premi d'Alexandre Pons i Serra, consistent en la suma de 1500 pessetes, per a una obra que el jurat consideri meritòria. Obra premiada: *Misa mayor* (núm. 381), d'Anselmo Guinea.
- Premi d'Enric Batlló, consistent en la suma de 500 pessetes, adjudicable a l'autor (que havia de ser un artista espanyol) d'una obra que el jurat consideri meritòria. Obra premiada: "Biombo pirograbado con aplicaciones de bronce" (núm. 1565), de Víctor Masriera.
- Premi Josep Mansana, consistent en la suma de 1000 pessetes, per adquirir una o diverses obres.
- Premi de l'empresa Conde, Puerto i companyia, consistent en la suma de 1000 pessetes, per a l'adquisició d'una obra que el jurat consideri meritòria. Obra premiada: *Desamparado* (núm. 946), de Josep Casan.
- Premi de Ramon Miralles, consistent en la suma de 200 pessetes, per a una obra que el jurat consideri meritòria. Obra premiada: *Mascarita* (núm. 984), de Josep Pagès.

El jurat de recompenses va demanar, com altres vegades, augmentar les condecoracions previstes pel reglament. Va al·legar que calia augmentar el nombre de medalles per no perjudicar els artistes nacionals, ja que els estrangers havia acaparat merescudament moltes recompenses per la seva elevada concurrència. Pel que fa al premi d'honor, no es va adjudicar, però podem seguir el procés per mitjà de les deliberacions del jurat guardades a l'expedient. Albrecht de Vriendt va proposar que li fos concedit al sevillà José Jiménez Aranda, per una col·lecció d'il·lustracions del Quixot. En canvi, Bassegoda va demanar que es premiés la ceràmica holandesa de Rozemburg i proposava, en tot cas, per a futures mostres, que cada secció (belles arts i indústries artístiques) tingués un premi d'honor, en lloc d'un de sol per ambdues. Domènech i Montaner va proposar que no es concedís, al·legant que no hi havia obres que tinguessin mèrits excepcionals per obtenir a aquest premi. Finalment, per manca de quòrum es va decidir no concedir-lo.

En canvi, es va atorgar un diploma honorífic especial que va tenir consideració de medalla de primera classe a una sèrie d'obres ja exposades i premiades en anteriors exposicions, com la d'Urgell ja esmentada. Entre aquestes obres n'hi ha 11 d'artistes espanyols, 1 belga i 3 holandesos. Una escultura holandesa també va merèixer aquest diploma honorífic equivalent a la primera medalla.

Les medalles, que el jurat donà a tort i a dret, creant categories especials que ni tan sols estaven contemplades en les bases amb la idea de complaure tothom i no molestar grans figures, no sempre aconseguiren el seu objectiu. En algun cas, al costat de la llista de medalles hi ha escrit "no", que correspon a la renúncia del seu autor. És el cas, per exemple, d'Antoni Alsina Amils, premiat amb una medalla de tercera classe, que escriu l'organització per fer saber, amb sorna, que està agraït per "la limosna concedida a mi bajo relieve titulado *Imperium Romanum* y le ruego se sirva borrarne de la lista de los artistas premiados, renunciando como es consiguiente a tan alta recompensa"¹⁶⁵. En altres ocasions, l'artista és menys subtil: "Como expositor premiado en la presente exposición vengo á exponerle con el mayor respeto lo siguiente: que no considerando justo el fallo del Jurado del grupo 4ª en la sección de industrias artísticas, vengo á renunciar por medio de la presente al premio conferido por dicho Jurado, que creo incompetente ó mal informado, pues es notoria y manifiesta la injusticia que postergando mi obra se ha cometido"¹⁶⁶.

Hi ha una menció especial per la maqueta original de Venanci Vallmitjana, titulada *Fuente de Diana*: "el Jurado no le adjudica recompensa alguna por entender que merece ser sometida á la consideración del Excmo. Ayuntamiento, por si estima conveniente encargar a su autor el desarrollo de la misma y su instalación en algun sitio público". El consistori va fer cas d'aquesta recomanació i va encarregar el monument al seu autor, que no fou inaugurat fins al 1919, quasi vint anys més tard, a la Granvia de Barcelona, davant de l'Hotel Ritz, acabat d'obrir en aquelles dates¹⁶⁷.

¹⁶⁵ Carta d'Antoni Alsina dirigida al president de l'Exposició de Belles Arts (31-5-1898), Vol. VII. Jurados de admisión y de recompensas. Premios extraordinarios. Cuarta Exposición de Bellas Artes e Industrias Artísticas (1898), Arxiu Històric del Museu d'Art de Catalunya.

¹⁶⁶ Carta d'Emili Brugueras dirigida a Carles Pirozzini (4-6-1898), Vol. VII. Jurados de admisión y de recompensas. Premios extraordinarios. Cuarta Exposición de Bellas Artes e Industrias Artísticas (1898), Arxiu Històric del Museu d'Art de Catalunya.

¹⁶⁷ En ocasions s'ha dit que el model original presentava la deessa nua i que es demanà l'artista que la representés vestida per al monument, però la maqueta del 1898 també presenta la deessa abillada. Hi ha un guix de Vallmitjana, de petites dimensions, conservat al Museu de Girona, d'una figura nua de Diana, però cal considerar que era habitual que, en fer l'estudi

Trobem dues dones entre els artistes premiats amb la primera medalla: la dibuixant flamenca Berthe Art i la retratista holandesa Thérèse Schwartze, i una espanyola entre els de segona medalla, María de la Riva, especialitzada en natures mortes.

Maqueta de la Font de Diana, de Venanci Vallmitjana (*Album Salón*, núm. 20, 16-6-1898)

Un altre aspecte que consta en les deliberacions del jurat és l'acusació de plagi a Eusebi Arnau pel seu grup escultòric *Bes de mare*. Jeroni Suñol, representant dels jurats del grup segon, afirma que l'obra d'Arnau té “completa semejanza con otra obra de un eminente escultor francés, cuya fotografía pudo proporcionarse, quedando unánimamente convencido el Jurado de Escultura de que en la obra expuesta faltaba por completo la originalidad y el concepto sin que la ejecución, con ser muy correcta y cuidada, aventajara á la del artista extranjero”¹⁶⁸. L'obra en qüestió era *Le Baiser de l'Aïeule* (1893) de Jean Damp. Davant l'eventualitat que el jurat d'escultura fos acusat de desconeixement de l'obra, en premiar un plagi, prossegueix Suñol, és per això que sotmet la qüestió al jurat en ple, el qual acaba donant llibertat al grup d'escultura perquè determini el que cregui convenient. L'obra d'Arnau havia estat admirada pel públic i per la premsa: “Este grupo, en mármol, es sencillamente admirable por su sentimiento y magistral ejecución; el autor se ha elevado desde la anécdota al poema”,

preliminar de les figures, els escultors les fessin sense la vestimenta per poder interpretar millor les formes i el moviment de les figures.

¹⁶⁸ Sessió del jurat de recompenses del 16-5-1898, Vol. VII. Jurados de admisión y de recompensas. Premios extraordinarios. Cuarta Exposición de Bellas Artes e Industrias Artísticas (1898), Arxiu Històric del Museu d'Art de Catalunya.

havia manifestat Alfred Opisso a *La Vanguardia*¹⁶⁹.

***Bes de Mare* d'Eusebi Arnau: col·lecció de la Fundació de les Arts i els Artistes (esquerra) i segons el catàleg (dreta).**

La decisió del jurat, provocada per un excés de zel, per gelosia o per un sentiment d'inferioritat unit a la por de semblar ignorant davant allò que venia de fora, va portar, com era d'imaginar, rius de tinta. El crític de *La Esquella de la Torratxa*, P. del O., inicials amb què signava Josep Roca i Roca, va manifestar que *Bes de mare* havia estat l'obra predilecta de profans i experts i que fins i tot en el cas que Arnau s'hagués inspirat en l'obra de Dampf, hauria de ser premiada per haver-se'n sortit millor. Roca cita Bonaventura Bassegoda que, des de *La Renaixensa*, va expressar que les obres d'art més inspirades no s'haurien creat si no hi haguessin existit d'altres concebudes anteriorment. Per Roca, sostenint el mateix criteri, el propi Suñol –president del grup d'escultura del jurat- hauria de restituir la medalla obtinguda a l'exposició nacional per la seva estàtua d'Himeneu, parenta pròxima de l'Himeneu del “vell Campeny” de Llotja; o Joan Roig –també membre del jurat- que en concebre el seu Sant Francesc es va inspirar clarament en el d'Alonso Cano. Roca, escudat sota les inicials anònimes, creu que darrera la decisió hi ha l'enveja per part de Suñol, de qui diu que ja havia demostrat mala fe amb altres artistes, sent jurat a Madrid¹⁷⁰.

La tardor d'aquell mateix any, l'obra va ser exposada a la Sala Parés amb gran èxit, i això va permetre en part rescabalar l'artista de la injustícia. L'articulista Josep Roca i Roca va tornar a manifestar-se al respecte: “Preside la exhibición una de las obras más notables de Eusebio Arnau, el grupo en mármol *Beso de Madre*, que ya figuró en

¹⁶⁹ OPISSO, Alfred, “Arte y artistas catalanes: Eusebio Arnau”, *La Vanguardia*, 24-3-1898, pàg. 4.

la última Exposición de Bellas Artes, sin que obtuviera la menor distinción honorífica por motivos que dieron lugar á vivas y empeñadas discusiones, y que hoy se ofrece en el Salón Parés con todo el esplendor de su poética belleza, realizada por una ejecución personal de todo punto insuperable. El jurado se empeñó en buscar analogías entre el grupo de Arnau y el del célebre escultor francés Dampt que representa el *Beso de la Abuela*; pero aun cuando en la disposición general del grupo existiese alguna reminiscencia, no puede en justicia tacharse de plagio una obra que encierra una idea muy distinta que aquella, está totalmente impregnada de un exquisito sentimiento propio del asunto que representa y ostenta una ejecución primorosa y delicada, encarnación viva de la idea que simboliza. Dampt realizó un contraste y Arnau una armonía. Y bueno será saber que mucho antes que Dampt, otro escultor francés cuyo nombre no recuerdo en este momento, hizo una obra análoga por la disposición de las figuras, aunque la idea y la ejecución fuesen muy distintas, lo cual no obstó para que el Jurado de recompensas de una de las Exposiciones de París, hiciese plena justicia al mérito de *El Beso de la Abuela*, sin curarse de averiguar si Dampt podía haberse inspirado en la creación de uno de sus antecesores. ¿Será esto debido á que los Jurados de París gastan menos escrúpulos que los de Barcelona? De todos modos, la crítica artística, sin una sola excepción hasta ahora, ha fallado en favor del señor Arnau en esta especie de pleito, y el público que sin cesar acude esta semana al Salón Parés, saboreando con delicia esta obra maestra, se adhiere con su coro de elogios al fallo de la crítica¹⁷¹". En efecte, tot i les similituds aparents, l'obra de Dampt era deutora del realisme, mentre que la d'Arnau ho era del simbolisme. Avui hi ha versions d'aquesta obra en sengles col·leccions de la Fundació La Caixa i de la Fundació de les Arts i els Artistes.

Com hem explicat abans, Albrecht de Vriendt va presidir el comitè de Bèlgica i també va ser jurat i ha estat considerat com una figura influent en l'atorgament de les recompenses: "por sus aficiones, edad, situación y por sus obras, poseía el ilustrado maestro un espíritu ecléctico y una lucidez de juicio que no le impedían hallar bellezas en personalidades muy opuestas á la suya. De Vriendt hizo lo posible para otorgar la Medalla de Oro á Zuloaga y obtuvo esta decisión de sus compañeros"¹⁷², segons

¹⁷⁰ P. del O., "Bellas Arts. Lo millor premi", *La Esquella de la Torratxa*, núm. 1012, 3-6-1898, pàgs. 362-365.

¹⁷¹ ROCA I ROCA, Josep, "La semana en Barcelona", *La Vanguardia*, 25-10-1898, pàg. 1.

¹⁷² "Albrecht de Vriendt", *Pèl & Ploma*, 15-11-1900, núm. 12, pàg. 2. En la mateixa revista apareix un retrat al carbó del personatge, fet per Ramon Casas, i una reproducció d'un dibuix del pintor holandès amb una dedicatòria al pintor català. Casas i de Vriendt van fer coneixença en el context de la mostra i el darrer va quedar vivament captivat pel pintor català. Casas el va retratar en ocasió d'aquesta mostra. També es fa ressò dels fets Miquel Utrillo, a l'article

apareix publicat en la revista *Pèl & Ploma*, en fer-se ressò de la seva mort, poc més d'un any després. Caldria relativitzar aquesta afirmació, ja que Zuloaga gaudia de cert renom a Barcelona, i en l'anterior exposició havia presentat un quadre, *Amigas*, que havia estat comprat pel consistori i, a més, era un dels pintors franquiciats en l'exposició per la seva condició de "celebritat", al costat de Regoyos, Urrabieta o Madrazo. Després de dos anys, la personalitat del pintor i també la seva fama s'havien consolidat i el seu quadre *Antes de la corrida* –que apareix al catàleg amb el nom de *Víspera de toros*– va ser ben acollit pels pintors joves, gràcies a la modernitat del seu enfocament i a l'atracció de l'assumpte, i tampoc no devia deixar indiferent el jurat. L'obra, que sortia amb un preu de 8.000 pessetes, va ser comprada per Santiago Rusiñol, per exposar-la al Cau Ferrat de Sitges, però abans va ser exhibida a la Sala Parés, en una pràctica que no era estranya, ja que, sobretot els artistes forans, aprofitaven que les seves obres eren a Barcelona per exposar-les després a aquesta sala. El 1899 el seu propietari la va prestar a l'autor perquè pogués concórrer amb ella a l'exposició de París. Va ser llavors quan va tenir lloc un incident desagradable: el jurat que representava la delegació espanyola va refusar el quadre, al·legant manca d'espai per exposar-lo a la sala d'Espanya. El Museu de Belles Arts de Brussel·les es va mostrar interessat en adquirir el quadre i Rusiñol va acceptar-ne un altre a canvi, en benefici de Zuloaga. La fama d'aquest jove artista a Barcelona i a l'estranger contrasta amb el buit que se li fa a les exposicions nacionals. L'any 1897 Zuloaga havia exposat per tercer i darrer cop en les mostres madrilenyes, sense haver obtingut mai cap recompensa i sense ni tan sols haver estat mencionat per la crítica. En l'exposició del 1898 també trobem quatre dibuixos d'Isidre Nonell, llavors a París. En l'exposició anterior, Nonell ja havia presentat un parell de paisatges a l'oli. En cap dels dos certàmens va merèixer cap premi; la fama de l'artista li vindria a partir del 1900 sobretot amb la sèrie de les gitanes.

Es van concedir trenta medalles de primera classe a pintures i dibuixos: set eren de la secció espanyola i 23 de l'estrangera, tretze de les quals de la secció belga. Entre els premiats flamencs hi havia Juliaan de Vriendt, germà del també pintor i membre del jurat Albrecht de Vriendt. Van ser proposades per comprar diverses obres belgues i, finalment, van poder adquirir-se tres d'elles i altres quatre de la secció holandesa, també molt exitosa. Són obres de tall realista, de tema paisatgístic, costumista o, com és el cas de l'obra de Juliaan de Vriendt, un tema religiós transformat en pintura de

"Zuloaga", publicat dins *Five Essays on the Art of Ignacio Zuloaga*. Nova York: The Hispanic Society of America, 1909. En les actes del jurat que apareixen a l'expedient, de tota manera, no hi ha cap informació que ens permeti verificar aquest detall.

gènere. En ocasions, com a l'obra de Théophile de Bock, la fidelitat al paisatgisme holandès clàssic és sorprenent per a l'època.

Albrecht de Vriendt, retratat per Ramon Casas durant l'exposició de 1898 (MNAC)

Les obres de Casas, Zuloaga o una obra de Pichot, *Ofrena*, premiada amb medalla de tercera classe i adquirida, són més interessants que moltes de les de la secció estrangera, però la pluja de premis per als forasters formava part de les servituds del certamen i s'explicava també per la gran concurrència forana. La presència de De Vriendt podria haver influït en les nombroses medalles a artistes belgues, fet del qual també es feia ressò la premsa del seu país. Cal advertir, però, que *La Gazette de Bruxelles* es preguntava per què en totes les exposicions es premiaven els mateixos artistes: "Els artistes belgues han recollit a l'Exposició de Barcelona una àmplia collita de medalles [...] Està molt bé, però és estrany de constatar que, a totes les exposicions estrangeres, les primeres recompenses van sempre als mateixos artistes belgues que, malauradament, no sempre són els més meritoris. També és veritat que el govern sempre delega aquestes exposicions a les mateixes persones. Això podria

explicar-ne el fet¹⁷³. Aquesta afirmació ens dóna una explicació, efectivament, del fet que certs artistes, millor relacionats amb les delegacions de selecció dels països, estaven abonats a les exposicions europees d'art, mentre que d'altres en restaven exclosos.

Els organitzadors van dispensar un tracte excel·lent a De Vriendt, a jutjar pel que ell mateix va manifestar en una entrevista concedida a un diari d'Anvers, i que es guarda en l'expedient. El pintor belga es desfà en elogis cap als organitzadors i els artistes locals alhora que expressa les seves impressions sobre la ciutat i l'art del país, en un document que té un gran interès i que ens proporciona la visió del forà, que no ha estat estudiada pel que fa a les exposicions barcelonines. La connexió amb l'art belga no era nova –fins i tot ja havien estat adquirides tres obres d'artistes belgues amb anterioritat– però el “desembarcament” de l'art belga va ser especialment important l'any 1898. Segon De Vriendt: “D'entrada, existeix una gran simpatia per l'art belga. Me n'he pogut convèncer per l'hospitalitat oficial, i les recepcions particulars que m'han estat reservades en qualitat de delegat oficial del meu país. M'ha corprès particularment l'alta estima en què es té l'Acadèmia d'Anvers. [...] A més, cal fer notar l'ajuda devota del comissari oficial de Bèlgica a l'exposició, el Sr. Jeanbernat, que en va ser la columna vertebral i un veritable mecenes per als artistes.[...] No s'ha d'oblidar tampoc la benevolència de les autoritats, entre les quals el Sr. de Grieria, primer alcalde; el Sr. Gallard, president del jurat de belles arts i primer adjunt a l'alcaldia; el Sr. Catalan, segon adjunt; el Sr. Pirozini (sic), secretari de l'exposició; i el Sr. Booth, cònsol general de Bèlgica a Barcelona”¹⁷⁴.

8.5. Cloenda i balanç de la mostra

Com hem dit, la mostra tenia un pressupost assignat de 80.000 pessetes. Coneixem de forma parcial algunes de les despeses però no sabem els ingressos. Comparant les mateixes partides amb les de la mostra anterior, la de despeses per actes i festes és menor el 1898, probablement perquè n'hi hagué menys per causa de la guerra. La despesa pel transport, en canvi, és més elevada a causa de l'augment de les franquícies. En no conèixer els ingressos, aquest cop no sabem el concepte de recaptés per entrades.

¹⁷³ “Beaux-Arts, Sciences, Lettres”, *La Gazette de Bruxelles*, juny 1898. Traduït del francès. Aquest retall de diari forma part de l'expedient.

¹⁷⁴ “L'exposition de Barcelona”, *La Metropole* (Anvers), 18-06-1898. Traduït del francès. Aquest retall de diari forma part de l'expedient.

Impresos i cartells	5.840
Publicitat	3.834
Actes i festes	4.830
Muntatge i desmuntatge d'obres d'art	2.584
Transports	29.870
Imprevistos	5.731
Total	52.712

Despeses parcials de l'exposició de 1898

No es va realitzar un acte de clausura amb la pompa de les altres mostres, ateses les circumstàncies de la guerra; per això no es conserva a l'expedient cap referència a la cerimònia oficial, que quedà suprimida. L'únic acte de cloenda va consistir en un multitudinari concert instrumental i vocal dirigit pel Mestre Nicolau, amb l'actuació d'alumnes de l'Escola Municipal de Música, la Banda Municipal, l'Orfeó Català i altres intèrprets organistes.

8.5.1. Crítica de l'exposició

Aquesta mostra serà recordada per la guerra, però també per l'àmplia concurrència estrangera i la pluja de premis que va rebre. Dos articulistes de *La Vanguardia*, Raimon Casellas i Josep Roca i Roca, van criticar l'excessiva benevolència dels jurats davant d'una secció estrangera limitada i incompleta per fer-se una idea de les tendències europees.

Malgrat la nombrosa presència d'holandesos i flamencs, Casellas trobava a faltar grans noms com Meunier o Willaert, però sobretot mancaven grans artistes anglesos, francesos i alemanys, com Puvis de Chavannes, Degas, Rodin, Whistler, Burne-Jones, Frampton, Böcklin o Klinger. Si mai vinguessin, s'interroga, quin paper faríem: “¿Cómo hemos de poder recibir, agasajar y recompensar dignamente á aquellos dioses mayores del arte contemporáneo, si antes de tiempo, como gentes aturdidas que no están al corriente de las cosas, ya hemos despilfarrado todos los epítetos del vocabulario encomiástico, si hemos agotado ya todas las existencias de diplomas y medallas, si nos hemos gastado todo el presupuesto de transportes gratis y de adquisiciones?” Manifesta, però, dubtes sobre si les obres d'aquests artistes serien del gust del jurat: “Esto... en el bien entendido siempre de que las obras gustasen, porque lo más probable sería que los cuadros de Puvis, de Böcklin ó de Whistler no resultasen del agrado ni de los funcionarios de Bellas Artes, ni de los ediles de la Organizadora, ni de la mayoría del Jurado...”¹⁷⁵ De tota manera, és conscient que aquestes grans

¹⁷⁵ CASELLAS, Raimon, “IV EXPOSICIÓN GENERAL de Bellas Artes: La Superioridad de la Sección extranjera (II)”, *La Vanguardia*, 30-05-1898, pàg. 4.

figures difícilment vindran a Barcelona, perquè no es prodiguen en exposicions, però creu que si en altres ocasions ha estat possible comptar amb figures com Lenbach, Stuck, Uhde, Roll, Boucher, Renouard, Lhermitte, Willette o Stevenson, cal intentar-ho amb facilitats i contraprestacions. Així com en 1894 Casellas es preguntava “qui voldrà anar a Barcelona”, el 1898 considera que la ciutat té prou rang artístic per atreure artistes forans de més volada que els que han participat a la mostra i creu que el que cal és una aposta valenta per captar les grans figures del moment a Europa, amb més rigor en concedir medalles i amb premis menys fraccionats per a fer compres: “El rango que tiene Barcelona entre las ciudades europeas y las cantidades que asigna el Ayuntamiento para premios y adquisiciones, permiten asegurar, sin caseros optimismos, una nutrida concurrencia de personalidades notables del arte extranjero á nuestras exposiciones. ¿Qué cuándo será esto? Cuando se invite autorizadamente á los verdaderos maestros; cuando se les *facilite* la venida del modo que hoy se *facilita* la de otros; cuando no se fraccionen ridículamente los premios; cuando éstos se concedan con seriedad é inteligencia; cuando únicamente se atienda al mérito de las obras, cuando se cierre el paso con energía á todo lo que sean presiones oficiales, compromisos privados, nepotismo y recomendación”. Amb les darreres paraules, Casellas remet a l'episodi de l'exposició del 1896, en la qual, com a jurat de recompenses, va expressar la seva indignació pel que va considerar pressions externes per premiar determinades obres.

Casellas parla de la discreció de la secció flamenca i holandesa, la més nombrosa dels estrangers, i insinua que fou el “lot” sobrant de l'Exposició Internacional de Brussel·les, que havia tingut lloc el 1897. En conseqüència, com ja va insinuar *La Gazette de Bruxelles*, el crític català constata que les mateixes teles, sobretot les de les seccions belga i holandesa, havien anat d'exposició en exposició sense pena ni glòria fins arribar a Barcelona, i conclou amb sorna: “Pero, á Dios gracias, pueden dar por bien empleados los dichosos lienzos tanto zarandeo y tanto tragín, puesto que, al final de la Odisea, les esperaba junto á las orillas del Llobregat la generosa lluvia de diplomas, el apoteósico aguacero de medallas de oro y de medallas de plata, que aún nos tiene á todos deslumbrados”¹⁷⁶. Per tant, considera que, malgrat que la del 1898 havia estat la mostra amb més concurrència estrangera, també es tractava dels artistes forans menys memorables: “¿Y de los envíos extranjeros de 1898, qué quedará? Aunque el profetizar sea siempre oficio aventurado, es lo más probable que subsista la impresión de una pintura correcta, pacientemente estudiada, casi siempre sólida, casi siempre

¹⁷⁶ CASELLAS, Raimon, “IV EXPOSICIÓN GENERAL de Bellas Artes: La Superioridad de la Sección extranjera (II)”, *La Vanguardia*, 30-05-1898, pàg. 4.

distinguida y... nada más. ¡Ah! sí. También quedará el recuerdo de un Jurado que, cohibido tal vez por la presencia de algún personaje extranjero, consintió en excederse, basta la exageración, en el reparto de medallas y en la propuesta de adquisiciones”. Tot i la manca de perspectiva històrica, sorpren la perspicàcia del crític. El “personatge estranger” és, sens dubte, Albrecht de Vriendt.

Com hem dit anteriorment, posseïm justament un document interessant sobre la impressió que Barcelona va causar a De Vriendt, sorprèn davant d'una moderna i activa ciutat que li era pràcticament desconeguda: “Barcelona és una ciutat espanyola o, millor dit, catalana, on regna un intens moviment artístic, afavorit per les fortunes considerables que posseeixen nombroses famílies, pel gust dels seus habitants per les coses belles, per l'encant del lloc on se situa la ciutat i també per la protecció constant de les autoritats provincials i sobretot municipals. Cada dos anys s'organitzen exposicions internacionals.[...] La Barcelona, capital de Catalunya, que jo havia vist fa deu anys, ha crescut considerablement i compta amb una població de 700.000 ànimes. Hi ha dues ciutats: la Barcelona moderna i l'antiga. [...] Barcelona posseeix monuments molt bells, passejades admirables, carrers espaiosos i memorables, una catedral superba, una seu provincial imposant on existeix, en la sala de sessions, un estudi remarcable de Fortuny, pel qual van pagar-se 500.000 francs. Fortuny havia de decorar la sala sencera: la mort li en va impedir; només va iniciar-ne un estudi preparatori. Barcelona posseeix una acadèmia de belles arts de la qual, el Sr. Caba, el director, en fa els honors. Està ben arreglada i dirigida amb èxit cap a les arts aplicades, la qual cosa mostra un esperit de progrés. He vist a la municipalitat una obra curiosa de la qual pocs autors han parlat. Es tracta d'una taula del 1445, pintada al tremp per Luiz Dalmo (sic), qui deu ser un deixeble de Van Eyck i de primer ordre. L'he assenyalada en el meu informe al ministre. Molts n'han parlat sense haver-la vist i existeix encara als arxius de Barcelona el contracte del 1444 d'aquesta pintura entre el municipi i el pintor. He de citar també entre els més bells monuments de la ciutat la magnífica estàtua de Casanova. La ciutat té grans proporcions, és un lloc admirable, ben fet per esdevenir un centre d'art. Les exposicions ho atesten: l'art hi és amb gran honor. Els pintors hi compten i molts d'ells posseeixen un vertader talent; l'escola impressionista sembla representada de forma especial. He fet coneixença del Sr. Casas, primera medalla dins la categoria espanyola, un tipus entusiasta i generós. Viu en un veritable palau, d'una arquitectura remarcable, envoltat d'espaioses terrasses i de palmeres que donen ombra. [...] El taller del pintor és molt simple. Casas és el pintor de la dona espanyola, una mica desvergonyida; els dona l'expressió amb gran habilitat, sentiment i observació. M'ha promès enviar la seva pintura, actualment al

Champ-de-Mars, a la propera exposició d'Anvers. Posseeix una col·lecció encantadora de retrats de tots els artistes que han passat per Barcelona. He posat per a ell per augmentar-ne el nombre. El tipus català té un gran aire, molt d'orgull, temperat per una gran cordialitat. És molt comunicatiu i previngut. Viu bé, tot restant amb sobrietat. En la seva conversa, el seu gest té quelcom de solemne, però expressiu. Molt patriota, conserva amb cura i zel la seva llengua i els seus costums. Calia veure i sentir l'animació de la Rambla, on es troben les redaccions dels diaris, a les hores en què es penjaven les noves de la guerra, a la llum de l'electricitat! I els esclats d'alegria a les mínimes notícies favorables a l'armada espanyola. Regna a Barcelona una vertadera vida intel·lectual."¹⁷⁷

Constatem, doncs, que abans de visitar Barcelona, De Vriendt no coneixia Ramon Casas, pintor que en aquelles dates ja exposava assíduament als salons parisencs. La generació de De Vriendt que havia desembarcat a Barcelona, on havia rebut tots els honors, prenia contacte amb pintors catalans joves que estaven en els circuits europeus d'avantguarda. Els organitzadors de la mostra no semblaven, en canvi, prou conscients de la posició de Barcelona (i dels artistes barcelonins) en l'Europa del moment i del recorregut que era capaç de fer en el futur, ja que el miratge d'Europa els impedia valorar amb objectivitat els tresors que posseïen al propi país.

Per Roca i Roca, la tasca del jurat és delicada: "No se nos oculta cuan difícil ha de ser para un jurado el proceder á gusto de todos; pero aún dentro de esta dificultad existen términos hábiles para dictar un fallo imparcial que llegue á merecer la sanción del público. Este resultado puede lograrse fácilmente., ateniéndose al mérito absoluto de las obras favorecidas y prescindiendo de todo exclusivismo de escuela. No es forzando el modo especial de sentir de cada individualidad como se consigue el progreso del arte y se procura el apetecido realce a los certámenes. El favor dispensado sistemáticamente á determinadas modalidades engendra en muchos artistas la incertidumbre, fomenta la falta de sinceridad y produce al cabo la impotencia"¹⁷⁸. Amb aquestes paraules, l'articulista defensa que els jurats han d'obrar de manera imparcial, deixant de banda afinitats i gustos personals.

Roca reprèn la qüestió de l'oficialitat com un element que donaria prestigi a les mostres: "Tal vez se lograría levantar el nivel de las Exposiciones barcelonesas

¹⁷⁷ "L'exposition de Barcelona", *La Metropole* (Anvers), 18-06-1898. Traduït del francès. Aquest retall de diari es guarda a l'expedient.

¹⁷⁸ ROCA, Josep, "La semana en Barcelona", *La Vanguardia*, 22-5-1898, pàg. 1.

reservando los premios de honor exclusivamente para las obras de verdadero empuje y hechas á propósito, y procurando que los tales premios surtieran oficialmente las mismas ventajas que se conceden á los análogos en las Exposiciones nacionales de Madrid”. Per Roca, la fragmentació dels premis és contraproductiu i afavoreix la mediocritat: “Una docena de producciones medianas no valen lo que una buena. La costumbre de hacer de un premio grande muchos pequeños, á la par que ahoga todo estímulo de un orden superior, contribuye á alentar a las medianías y á fomentar el funesto espíritu de compadrazgo, pues en los fallos pueden preponderar las soluciones acomodaticias. Una Exposición de Bellas Artes si ha de alcanzar alguna importancia y cumplir su objeto, no debe confundirse jamás con un mercado, y mucho menos cuando las obras que se adquieren van destinadas al Museo municipal, para patentizar el estado de nuestra producción artística, y servir con carácter permanente de estudio y enseñanza, fines algo distintos de los que pueden impulsar á los particulares á comprar las que estimen más de su gusto para adorno de sus viviendas”.

Roca també va fer una àmplia crònica sobre la mostra a la revista satírica *La Esquella de la Torratxa*, utilitzant el seu àlies P. del O. En el to habitual, va destacar novament la prodigalitat de les recompenses i aportava un càlcul en què demostrava que quasi el 20% de les obres havien estat premiades: “los artistas nacionales y extrangers amichs de guanyar medallas ja saben lo que han de fer: enviar las sevas obras á las exposicions barceloninas”¹⁷⁹. Expressava l’opinió que aquest “diluvi” de medalles faria que els certàmens tinguessin fama d’esplèndids i no atraurien grans firmes, sinó mediocres, ja que s’havia acabat premiant tothom, bons i regulars. Tot i així, tornava a insistir que l’escull principal era la manca d’oficialitat de les mostres, que es veia compensada per les recompenses honorífiques “que no valen res”. També criticava la tendència del jurat de comprar moltes obres en lloc de decidir comprar poca obra però bona. En conclusió, considerava que la mostra del 1898 no deixaria una petjada durable en no haver-hi en general obres memorables. Per a ell, no era més que “una senzilla ampliació del Saló Parés”.

Finalment, Miquel i Badia va constatar, a diferència de la mostra anterior, que la secció d’escultura era monòtona i sense cap obra mestra. Per al crític, l’escultura es debat entre l’herència idealista de l’art clàssic, i un naturalisme vulgar i estrambòtic, tot i així destaca *Bes de mare* d’Arnau i dues escultures que estaven projectades com a

¹⁷⁹ P. del O., “Crònica”, *La Esquella de la Torratxa*, núm. 1011, 27-5-1898, pàg. 346.

monuments: la *Font de Diana*, de Venanci Vallmitjana, i *Barcelona*, de Josep Campeny. En el cas de la pintura, Miquel considera que el nivell és acceptable, sense que hi hagi obres transcendents però tampoc dolentes. Destaca retrats de pintors catalans com Casas, Masriera, Borrell, Vidal (Luïsa), i estrangers, com Wallander i Teresa Schwartze. En el seu interès per trobar quadres d'assumpte, Miquel es fixa en *La sopa*, del pintor belga Dierckx, que va merèixer una segona medalla, i en el *Corpus* de Casas: “[...] sale copiado este acto religioso con exactitud que enamora, habiendo precisión en las manchas de color, vida en todo el cuadro y aire y luz en la plaza por donde la procesión atraviesa”¹⁸⁰. Després d'aquests elogis mesurats, el crític es mostra condescendent amb el pintor, en criticar que el jove artista no se n'ha sortit en el retrat de la nena *Catalinita*, amb blanc sobre blanc, “uno de esos problemas de color á que tan aficionados se muestran modernistas é impresionistas”. També destaca el quadre de Mir, *La catedral dels pobres*, pel color i l'expressivitat. D'aquest pintor diu que si bé no està exempt encara “de los prejuicios y vicios de la escuela”, està en el camí d'abandonar-los. Al costat dels quadres de factura realista, Miquel contraposa els més poètics i simbolistes, com *Cuento azul* de Tamburini, *Ninfas del Ocaso* i *Ensueño*, de Brull, i el quadre de Juliaan de Vriendt, *Les derniers jours de la Vierge à Jérusalem*. Destaca els paisatges d'Urgell, Morera, Vancell, Galwey, Courtens, Bartels i Roubaud; les natures mortes de María de la Riva i de Rodríguez Codolà i les il·lustracions per al *Quixot* de Jiménez Aranda.

8.5.2. Transcendència de les adquisicions

L'any 1898 es va comprar, en comparació amb les mostres anteriors, força obra estrangera que, tot i ser del gust de l'època, no és, com hem vist, representativa de la modernitat europea del moment. En canvi, entre la pintura catalana, cal destacar la important obra de Ramon Casas, *Corpus*, així com altres obres de gran originalitat, com *Ocell de golfa*, de Lluís Masriera; *La benedicció del dinar*, de Carles Vázquez; *Ofrena*, de Ramon Pichot, que destaquen per la seva modernitat al costat d'altres obres més convencionals, com *A casa del ferrer*, d'Alfred Roig; o *Migdiada*, d'Andreu Solà. Tot i que en l'exposició anterior s'havia comprat un Zuloaga, aquest cop no es va adquirir la important obra *Víspera de toros*. Una altra obra moderna que no fou comprada, tot i haver estat premiada amb una medalla de tercera classe, va ser *La catedral dels pobres*, pintura de joventut de Joaquim Mir, avui a la col·lecció Thyssen-Bornemisza, dipositada al MNAC. La tardor del mateix any, va ser reivindicada en una exposició realitzada al recentment inaugurat local d'*Els Quatre Gats*.

¹⁸⁰ MIQUEL I BADIA, Francesc, “Cuarta Exposición General en Barcelona de Bellas Artes é

L'obra de Ramon Casas, *Corpus. Sortida de la processó de l'església de Santa Maria*, també va obtenir una medalla de primera classe. El quadre, de grans dimensions, recreava la sortida de la processó del Corpus Christi de l'església de Santa Maria del Mar de Barcelona, en al·lusió a l'atemptat anarquista que va patir la comitiva, el 1896, quan passava pel carrer dels Canvis Nous. Casas va més enllà del que va aplicar en l'obra *Garrot vil*: un punt de vista alt i distant respecte de l'esdeveniment; una massa humana atapeïda i bellugadissa, moguda com en una instantània fotogràfica, i un escenari traçat de forma ràpida però concisa, per a una obra que, a més, causà impressió per les connotacions que portava implícites. Als antípodes de la versió periodística de Casas, trobem una obra característica de l'idealisme simbolista de la fi de segle, *Ensomni*, de Joan Brull, que retrata una jove enmig d'una atmosfera vaporosa; i una escena costumista, *La benedicció del dinar*, de Carles Vázquez.

Les escultures que es compraren foren molt convencionals, sense que hi hagi cap peça remarcable. En canvi, es perdé l'oportunitat de comprar, per exemple, la bella obra d'Arnau, *Bes de mare*.

Pel que fa a les adquisicions, cal recordar que ja en el certamen del 1894 havia sorgit el dilema sobre quines peces havien de ser adquirides per als museus i amb quina finalitat, la qual cosa tocava el més profund del plantejament del museu que s'estava constituint: calia comprar allò millor i representatiu de les tendències contemporànies o bé calia estimular els artistes –sobretot locals– que començaven? L'equilibri entre aquests dos criteris explica que en la seva proposta el jurat distingeixi un grup d'obres “que se adquieren para servir de estímulo a sus autores”, que s'afegeix a la proposta general d'adquisicions. En aquest grup hi ha 7 pintures i 14 escultures d'artistes, en general, joves. Els pintors són: Joan Llaverias, Ramon Pichot, Nicolás Alpérez, Andreu Solà, Lluís Masriera, Melcior Domenge i Manuel Rodríguez Codolà¹⁸¹. Els escultors són: Josep Rebarter, Simón González, Mateu Vall, Josep Soler, Juli Martí, Salvador Llongarriu, Guillem Masriera, Prudenci Murillo, Faustí Vancells, Celestí Devesa, Mateu Fernández de Soto, Pau Gargallo, Lluís Doménech Vicente i Lluçia Oslé. D'algunes d'aquestes obres, però, no hi ha la certesa absoluta que fossin finalment comprades.

Industrias Artísticas. Sección de Pintura”, *Album Salón*, núm. 20, 16-6-1898, pàg. 226.

¹⁸¹ Manuel Rodríguez Codolà (1872-1946), format com a pintor, fou més conegut com a historiador i crític d'art, acadèmic i professor de Llotja, així com un home vinculat amb els museus barcelonins. D'ell es diu que fou el primer que, des de la premsa, parlà de Picasso, l'any 1900. La ressenya, sense signar, es publicà a *La Vanguardia* (03-02-1900) amb motiu

En el cas de les adquisicions als artistes novells, de vegades l'acceptació de l'honor és forçosa, com és el cas de l'escultor xilè instal·lat a París, Simón González, que afirma veure's obligat a acceptar el preu de compra del seu guix –força més baix que el que ell proposava-, malgrat que ni tant sols cobreix les despeses d'enviament de l'obra, “tanto por no aumentar todavía mas aquellos gastos con el transporte de vuelta de mi estatua como por otras consideraciones que creo inútil mencionar”¹⁸². Un joveníssim Pau Gargallo, en canvi, agraeix per carta al jurat la compra de la seva obra.

d'una mostra picassiana als “Quatre Gats”. Tot i així, l'any 1896 Miquel i Badia ja havia esmentat el jove pintor amb motiu de l'exposició de belles arts de Barcelona.

¹⁸² Carta de Simón González al president del jurat, 03-07-1898. Vol. VII. Jurados de admisión y de recompensas. Premios extraordinarios. Cuarta Exposición de Bellas Artes e Industrias Artísticas (1898), Arxiu Històric del Museu d'Art de Catalunya.

ANNEX 1. PREMIS EN FORMA DE MEDALLES

Adquisicions de l'Ajuntament de Barcelona

MEDALLES DE PRIMERA CLASSE. PINTURA.

ESPANYA PINTURA I DIBUIX			
1	ZULOAGA, Ignacio	Víspera de toros	111
2	CASAS, Ramon	Corpus	123
3	BRULL, Joan	Ensueño (0.97 x 0.83)	245
4	MASRIERA, Francesc	Retrato de mi mujer	318
5	VÁZQUEZ, Carles	La bendición de la comida	554
6	JIMÉNEZ ARANDA, José	Coleccion de dibujos del Quijote	777-778
7	PAHISSA, Jaume	Alrededores de Ginestar	798

SECCIÓ ESTRANGERA PINTURA I DIBUIX				
8	VAN AKEN, Leo	Miseria humana	420	Bèlgica
9	COURTENS, Franz	El infinito	428	Bèlgica
10	VAN HOVE, Edmon	La historia, el tiempo y la leyenda	438	Bèlgica
11	VAN LEEMPUTTEN, Franz	Campesinos aguardando el regreso de los peregrinos	441	Bèlgica
12	LUYTEN, Henri	Recolección de turba	445	Bèlgica
13	VANAISE, Gustave	Capilla de los Reyes Católicos	459	Bèlgica
14	VRIENDT, Juliaan de	Los últimos días de la Virgen en Jerusalén	463	Bèlgica
15	CARPENTIER, Evariste	Un drama en la aldea	468	Bèlgica
16	FARASYN, Edgar	Triste hogar	473	Bèlgica
17	MERTENS, Charles	En el Escaut	488	Bèlgica
18	VERHEYDEN, Isidore	Flandes en verano	501	Bèlgica
19	ART, Berthe	Espadañas rojas / Paisajes de Montdoré (3 obras)	839-841	Bèlgica
20	MICHEL DANSE, A.	Fiesta flamenca	850	Bèlgica
21	WALLANDER, Alf.	Retrato de la señora V.	573	Suècia
22	VON BARTELS, Hans	Mar y cielo	577	Alemanya
23	GUILLERY, François	Ilusión perdida	584	Alemanya
24	ROUBAUD, François	El río Kuban, en el Cáucaso	592	Alemanya
25	BISSCHOP, Cristophe	En la iglesia	604	Holanda
26	DE BOCK, Théophile	Camino del pueblo	605	Holanda
27	GABRIEL, P.J.C.	Paisaje	621	Holanda
28	VAN DEL MAAREL, Marius	Vendedora de flores	652	Holanda
29	PIETERS, Evert	Campo de berzas en Flandes	670	Holanda
30	SCHWARTZE, Thérèse	Los hijos del burg-maister	686	Holanda

MEDALLES DE SEGONA CLASSE. PINTURA.

ESPANYA PINTURA I DIBUIX			
1	AGRASSOT, Joaquim	En la feria	112
2	MESTRES, Fèlix	Flores	144
3	LÓPEZ CABRERA, Ricardo	El mercado en Sevilla	315
4	RIVA MUÑOZ, Maria de la	Uvas de España	337

5	TORRENTS, E.	Cabeza de anciana	349
6	GARCIA RODRÍGUEZ, Manuel	Tarde de marzo	375
7	GUINEA, Anselmo	Misa mayor	381
8	MIRALLES, Josep	Una visita	396
9	TAMBURINI, Josep M.	Cuento azul	412
10	BRUNET, Frederic	Estudios	748
11	MARTORELL, Bernardí	Capilla	782

SECCIÓ ESTRANGERA PINTURA I DIBUIX

12	DIERCKX, Pierre Jacques	La sopa	430	Bèlgica
13	ELSEN, Alfred	Paisaje	431	Bèlgica
14	RICHIR, Herman	Fantasia	451	Bèlgica
15	SEGHERS, Franz	Azaleas	455	Bèlgica
16	GILSOUL, Víctor	Dordrecht, de noche	477	Bèlgica
17	HENS, Franz	Borrasca en el Escaut	479	Bèlgica
18	MOERENFOUT, Víctor	Antes del festín	490	Bèlgica
19	GREUSE, Louis	Adan	868	Bèlgica
20	ARBORELIUS, Olof	Feria de ganado	504	Suècia
21	TORRELL, Hildegard	Dama enlutada	568	Suècia
22	ENDERS, Jean Joseph	La confesión	520	França
23	MAUROU, Paul	El despertar	882	França
24	BREITNER, George Hendrik	En la nieve	610	Holanda
25	HULK, John F.	Breaking cover	637	Holanda
26	JANSEN, Hendrik W.	El mercado del Norte	640	Holanda
27	LEGNER, J.C.V.	Astillero de Woerden	650	Holanda
28	MARTENS, Willy	La lectura del domingo	655	Holanda
29	SHUTZ, W.P.	Puesta de sol	685	Holanda
30	WANING, C.A. van	Vista de La Haya	697	Holanda
31	MULDER, Enrique	Cabeza de estudio	890	Holanda
32	FELDHÜTTER, Ferdinand	Motañas bávaras	582	Baviera
33	KAULBACH, Hermann	Entre dos mundos	587	Baviera
34	SIMM, François	Retrato de mi hija menor	594	Baviera

MEDALLES DE TERCERA CLASSE. PINTURA.

ESPAÑA PINTURA I DIBUIX

1	BENEDITO, Manuel	Escenas de fábrica	11
2	CASTELL, Vicente	Laparotomía	21
3	SÁENZ, Pedro	La toilette	155
4	GARÍ TORRENT, Onofre	Tiradores de jávega	203
5	LLAVERIAS, Joan	Futuro yachtmán	211
6	MIR TRINXET, Joaquim	La catedral dels pobres	215
7	RAURICH, Nicolàs	Fangal	221
8	PICHOT, Ramon	Ofrenda	274
9	TRIADÓ, Josep	Lo lloch de la calavera	284
10	ALPÉRIZ, Nicolàs	Las hormiguitas	291
11	MASRIERA ROSÉS, Lluís	Aucell de golfa	323
12	SOLÀ VIDAL, Andreu	La mitjdiada	342
13	JUNYENT, Sebastià	Una vegada era un rey...	386
14	MARTÍ AGUILÓ, Ricard	Retrato de don Ramon Martí Alsina	1805
15	ARMET, Josep	Estudio	724
16	FELIU, Manuel	Estudio para un cuadro	767
17	RIGALT, Agustí	Frutas	810

SECCIÓ ESTRANGERA PINTURA I DIBUIX				
18	BIEVHE, Marie de	Limones	464	Bèlgica
19	BACARISAS, Gustavo	El curso de Roma	505	Anglaterra
20	DIDIER-POUGET, Williams	El paso a nivel	518	França
21	SOYER, Paul	Anciana	900	França
22	MORBELLI, Angelo	En el arrozal	549	Itàlia
23	CASCIARO, Giuseppe	La gruta del conde, al amanecer	848	Itàlia
24	JAKOBIDES, Georges	Orquesta improvisada	585	Grècia
25	FRANKFORT, Eduard	Siempre afligido	619	Holanda
26	HAMEL, Willem	Rebaño	628	Holanda
27	HEYLBERG, Johannes	Cabo de la guardia	632	Holanda
28	MAR, David de la	Futuro	654	Holanda
29	KRABBÉ, H-M.	Caballería holandesa	874	Holanda
30	REICHER, A.F.	Calles de Gersual	893	Holanda
31	SCHAAP, E.R.D.	Paisaje	898	Holanda
32	RÖSL, Joseph	El jardín de la Madona	897	Alemanya

MENCIONS HONORÍFIQUES. PINTURA.

ESPANYA PINTURA I DIBUIX			
1	DOMENGE, Melcior	Septiembre	35
2	LLADÓ, Llorenç	Ultimas hojas	61
3	ROIG, Alfred	En casa lo ferrer	83
4	SUÑÉ, Marià	Telegramas de la guerra	97
5	VIVER, Pere	Marzo	109
6	ASPERT, Antoni	Mi estudio	118
7	CAMPS, Gaspar	Mayo	122
8	CORANTY, Emília	Rosas y pensamientos	132
9	VIDAL, Lluïsa	Retrato	166
10	BEUT, Lluís	Razones de fuerza	177
11	BERENGUER, Sebastià	Papallones primerencas	241
12	LAFORET, Eduardo	Orillas del Tajo	266
13	ROIG, Pau	La filla	278
14	URGELL, Ricard	Entre dos luces	286
15	VILALLONGA, Jaume	Salida de luna	290
16	BERGA, Josep	La batuda	294
17	FEMENIA, Angel	L'hort de l'avi	302
18	GARCIA BARBERÀ, Librado	Vicio	307
19	ROSSELLÓ, Francesc	Costa de Valldemossa	338
20	HOYOS, Claudi	Retrato	383
21	LORENZALE, Ramir	Una mascarada	390
22	MATILLA, Segundo	Puesta de sol	391
23	PERICH, Lluís	Niné	402
24	RODRÍGUEZ CODOLÀ, Manuel	Peonias	405
25	BORRELL, Juli	Cátedra de anatomía	243
26	BUIL, Vicente	Impresiones del natural	749
27	GUARDIOLA, Josep	Motivos decorativos	775
28	PASSOS, José de	Magdalena	800
29	PEDRERO, Mariano	Colección de dibujos	802
30	JUNYENT, Oleguer	Un mercado en Cataluña	923

SECCIÓ ESTRANGERA PINTURA I DIBUIX				
31	GIOLI, Francesco	Plaza del mercado en Volterra	537	Itàlia
32	MOLIN, Oreste da	Los hambrientos	547	Itàlia
33	SCHULTZBERG, Anshelm	El día de la Conmemoración de los Difuntos en Capri	562	Suècia
34	KAHN, Max	Un trabajo delicado	586	Baviera
35	BILDERS VAN BOSSE; M.	Castillo de Doorwerth	603	Holanda
36	BRIËT; Arthur	Efecto de otoño	611	Holanda
37	DECKER; H.A.C.	Verano	614	Holanda
38	HAVERMAN, H.J.	Aya holandesa	630	Holanda
39	HOEVEN, C. Pruys van der	Salve	634	Holanda
40	WIGGERS, Dirk	Tarde	699	Holanda
41	GRAAD VAN ROGGEN, J.M.	Alameda de fresnos en Domburg	865	Holanda
42	TAANMAN, Jacob	Juicio de un bohemio	901	Holanda
43	BROQUELET, Alfred	La abuela	847	França
44	IWILL, Joseph Marie	Mañana de septiembre	872	França

DIPLOMA HONORÍFIC ESPECIAL AMB CONSIDERACIÓ DE MEDALLES DE PRIMERA CLASSE

ESPANYA			
1	CUTANDA, Vicente	Ensueño	34
2	URGELL, Modest	Lo de siempre	100
3	MAS I FONTDEVILA, Arcadi	Pastoral	143
4	MORERA I GALÍCIA, Jaume	Un vestisquero	148
5	VANCELLS, Joaquim	Sortida de lluna	164
6	FERRER MIRÓ, Joan	La víspera de Reyes	197
7	PLA I RUBIÓ, Albert	De la guerra	245
8	BENLLIURE, José	Esperando la limosna	293
9	MORAGAS, Tomàs	La capta del Roser	328
10	SÁNCHEZ PERRIER, Emilio	Un camino en la sierra	340
11	ÁLVAREZ, Luis	Visita de pésame	359
BÈLGICA			
12	BERNAERT, Euphrosine	Camino de la aldea	421
HOLANDA			
13	MESDAG, Willem H.	Barcas pescadoras de Scheveningue	656
14	APOL, Louis	Tade de invierno	597
15	STORTENBEKER, P.	Mediodía	692

MEDALLES DE PRIMERA CLASSE. ESCULTURA.

SECCIÓ ESPANYOLA ESCULTURA			
1	ESCUADERO, Francisco J.	Invierno	955

SECCIÓ ESTRANGERA ESCULTURA				
2	ANTHONE, Jules	Encantador de serpientes	1019	Bèlgica
3	DESENFANTS, Albert	El enigma	1033	Bèlgica
4	SARTI, Diego	Mater	1085	Itàlia

MEDALLES DE SEGONA CLASSE. ESCULTURA.

SECCIÓ ESPANYOLA ESCULTURA			
1	BORRÀS SOLANAS, Josep	El pudor	939
2	ROSSELLÓ, Llorenç	Desolación	998
3	GARCÍA DE SALAZAR, Miguel	En el desierto	960
4	CAMPENY, Josep	Barcelona	943

SECCIÓ ESTRANGERA ESCULTURA				
5	BRAECKE, Pierre	El perdón	1024	Bèlgica
6	DUPON, Josué	Diana	1030	Bèlgica
7	LAPORTE, Leo	El primogénito	1054	França

MEDALLES DE TERCERA CLASSE. ESCULTURA.

SECCIÓ ESPANYOLA ESCULTURA			
1	REBARTER, Josep	Luna nueva	994
2	ALSINA AMILS, Antoni	Imperium romanum	926
3	TRILLES, Miquel Àngel	La huída a Egipto	1008
4	VALL FREIXAS, Mateu	Aplicación	1009
5	GONZÁLEZ, Simó	Enfurrñado	1043
6	SOLER I FORCADA, Josep	Últimos toques	1003
7	MARTI SOLANAS, Juli	Trevall	969
8	LLONGARRIU, Salvador	El III mandamiento	966
9	VANCELLS, Faustí	Musclayre	1013
10	MASRIERA I ROSÉS, Guillem	Ismael	972
11	MURILLO, Prudenci	De la Font del Gat	978

SECCIÓ ESTRANGERA ESCULTURA				
12	BEURDEN, Alphonse van	En la fuente	1021	Bèlgica
13	WEYNS, Jules	La vendimia	1091	Bèlgica

MENCIONS HONORÍFIQUES. ESCULTURA.

SECCIÓ ESPANYOLA ESCULTURA			
1	GARGALLO, Pau	En la artesa	961
2	DEVESA, Celestí	Tarcisius	952
3	OSLÉ, Lluçia	Cabeza de estudio	982
4	DOMÈNECH VICENTE, Lluís	Cabeza de estudio	953
5	MANI, Carles	Instinto humano	967
6	TORRE BERASTEGUI, Quintín	El héroe de los mares	1006
7	FERNÁNDEZ DE SOTO, Mateo	Riberench de l'Ebre	957
8	MONER, Josep	Estudio	975
9	PRATS, Àngel	Cabeza de estudio	992
10	CAMPS, Josep Maria	Retrato	944
11	COLL, Antoni	Retrato	950
12	BILBAO, Joaquín	Un sueño de la Virgen	937
13	MOGROBEJO, Nemesio de	Un pierrot	973
14	ARQUÉ, Joan	Retrato	927

SECCIÓ ESTRANGERA ESCULTURA				
15	ROMBAUX, Egide	Asustado	1082	Bèlgica

16	LAPORTE, Alexandre	Un erudito	1052	França
17	DURETI, Pasquale	Estudio	1032	Itàlia
18	TRIPISCIANO, Michele	Galba	1090	Itàlia
19	JOLLO, Domenico	Dolor	1046	Itàlia
20	LUCA, Luigi de	Safo	1061	Itàlia
21	GIACCA, Alfredo	Contadina romana	1042	Itàlia

DIPLOMA HONORÍFIC ESPECIAL AMB CONSIDERACIÓ DE MEDALLES DE PRIMERA CLASSE. ESCULTURA.

	HOVE, Bart van	La reina Guillermina de Holanda	1045	Holanda
--	----------------	---------------------------------	------	---------

MENCION ESPECIAL. ESCULTURA

1	VALLMITJANA, Venanci	Fuente de Diana	1011	
---	----------------------	-----------------	------	--

MEDALLES DE PRIMERA CLASSE CLASSE. ARQUITECTURA.

1	MARCEL, Alexandre	Pabellón de estilo japonés	1138-1146	França
---	-------------------	----------------------------	-----------	--------

MEDALLES DE SEGONA CLASSE CLASSE. ARQUITECTURA.

1	SALVAT, Pau	Proyecto de fachada, ensanche y reforma del Hospital de Igualada	1152	
2	GALINIER, Joseph	Liceo de Dijon	1125-1129	França

MEDALLES DE TERCERA CLASSE CLASSE. ARQUITECTURA.

1	FERRER PAGÉS, Agustí	Proyecto de asilo provisional y nocturno, albergue para "golfos" y departamento para dementes	1116-1120	
---	----------------------	---	-----------	--

MENCIONS HONORÍFIQUES. ARQUITECTURA

1	BRUGUERA, Joan	Panteón	1099-1101	
2	ALSINA, Joan	Proyecto de Cruz-Panteón	1095	
3	COLL, Antoni	Proyecto de Palacio Señorial en Aragon	1108-1113	

ANNEX 2. COMISSIONS I JURATS

COMISSIÓ ORGANITZADORA

Els membres de la comissió, sota la presidència de l'alcalde Josep Collasso i Gil, eren els tinents d'alcalde i regidors Frederic Travé, Josep Griera, Ramon Rubio, Joaquim de Molins, Joan Mutjé, Diego de la Llave, Camil Catalan, Pere Fargas, Aurelià Plaza, Jaume Trabal, Narcís Bordas, Joan B. Bofill, Francesc d'A. Novelle, Ramon Martínez, Benet Samaranch, Salvador Teix, Antoni Rosich i Andreu Casanovas; els ex-alcaldes o altres persones vinculades a anteriors edicions, com Manuel Porcar, Joaquim de Molins, Joan Coll i Pujol, Josep Maria Rius, Feliu Rich, Antoni Martínez Domingo, Modest Fossas, Frederic Schwartz i Marià Fuster; els artistes Francesc Soler i Rovirosa, Andreu Aleu, Lluís Domènech i Montaner, Manuel Fuxà, Josep Masriera i Joan Llimona; el crític i acadèmic Francesc Miquel i Badia; els representants de les entitats Comissió Provincial de Monuments Històrics i Artístics, Museu Provincial d'Antiguitats, Escola Provincial de Belles Arts, Escola Superior d'Arquitectura, Escola d'Enginyers Industrials, SEBAP, Associació d'Arquitectes, Centre de Mestres d'Obres, Foment del Treball Nacional, Cercle Artístic, Centre Industrial, Ateneu Obrer, Cercle Artístic de Sant Lluc, Societat de Belles Arts, Centre d'Arts Decoratives, Associació d'Enginyers Industrials i Col·legi d'Art Major de la Seda; el canonge Celestí Ribera, com a representant del bisbat; Pau Calvell, diputat provincial, com a representant de la Diputació; Ricard Landau, cònsol d'Alemanya, com a degà del Cos Consular; i els vocals de la Junta tècnica dels Museus de Belles Arts Leopoldo Soler, Alexandre M. Pons i Serra, Raimon Casellas, Rafel Bocanegra, Tomàs Moragas, Ferran de Segarra, Salvador Sanpere i Miquel, Antoni Torrents, Josep Ferrer Vidal, Josep Estruch, Josep M. Marquès i Francesc Carreras Candi. El càrrec de secretari l'exercia Carles Pirozzini i Martí.

COMISSIÓ EXECUTIVA

Presidida també per l'alcalde i amb Pirozzini a la secretaria, aplegava els regidors Diego de la Llave i Ramon Martínez; els pintors Francesc Soler i Rovirosa i Josep Masriera; l'escultor Andreu Aleu; l'arquitecte Lluís Domènech i Montaner; i l'acadèmic Francesc Miquel i Badia. El tinent d'alcalde Frederic Travé actuava de vice-president i comptava també amb Josep Lluís Pellicer, director del Museu Municipal de Belles Arts, com a cap dels serveis tècnics, i amb Eduard Buxaderas, comptable dels fons municipals, com a cap del servei econòmic.

JURAT D'ADMISSIÓ I COL·LOCACIÓ D'OBRES

El jurat d'admissió i col·locació d'obres era presidit per l'alcalde i estava compost per onze vocals en concepte d'individus de la comissió organitzadora i deu vocals escollits entre els expositors de l'apartat de belles arts i altres deu de l'apartat d'arts aplicades. Els vocals de la comissió eren els tinents d'alcalde Frederic Travé i Artur Gallard, el director de l'Escola Oficial de Belles Arts, el president de l'Associació d'Arquitectes, el President del Centre de Mestres d'Obra, el president del Cercle Artístic, el del Cercle Artístic de Sant Lluc, el de la Societat de Belles Arts i el del Centre d'Arts Decoratives, així com el pintor Josep Masriera i l'escultor Andreu Aleu. Els vocals representants dels artistes foren els pintors José Garnelo, Lluís Graner, Ramon Casas i Josep Tamburini; els escultors Rafael Atché, Josep Carcassó i Joan Roig; el dibuixant Jaume Pahissa; l'escenògraf Maurici Vilomara i el professor de l'Escola de Belles Arts Leopoldo Soler. Els vocals en concepte d'artífexs foren Manuel Ballarin, metal·lista; Víctor Masriera, fonedor; Bonaventura Bassegoda, en l'apartat de ceràmica; Antoni Rigalt, vitraller; Joan Busquets i Joan Pons, ebenistes; Josep Malvehí, pels tapissos i brodats; Emili Cabot, per l'argenteria i la joiera; Antoni Oliva, per l'ornamentació; i Eduardo Langa, en l'apartat dels teixits i els estampats.

JURAT DE RECOMPENSES

El jurat de recompenses estava presidit per l'alcalde Josep Grieria i Dulcet i el seu secretari era Carles Pirozzini. Els vocals de la secció de Belles Arts eren artistes escollits pels expositors, membres de la comissió organitzadora i els presidents de diferents entitats locals i internacionals: els tinents d'alcalde Artur Gallard i Ramon Martínez; Albrecht de Vriendt, director de la Reial Acadèmia de Belles Arts d'Anvers; Antoni Caba, director de l'Escola Provincial de Belles Arts de Barcelona; Andrés Mulder, president del Comitè d'Artistes Holandesos; Josep Masriera, acadèmic numerari de l'Acadèmia Provincial de Belles Arts de Barcelona; Manuel Domínguez Sánchez, acadèmic numerari de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando; Francesc Chia, president del Cercle Artístic de Barcelona; Joan Llimona, president del Cercle Artístic de Sant Lluç; Jeroni Suñol, acadèmic numerari de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando; Andreu Aleu, acadèmic numerari de l'Acadèmia Provincial de Belles Arts de Barcelona; Manuel Fuxà, professor de l'Escola Oficial de Belles Arts de Barcelona; Joan Roig, escultor; Lluís Domènech i Montaner, professor de l'Escola Superior d'Arquitectura de Barcelona; Isidre Reventós, president del Centre de Mestres d'Obres de Barcelona; i Albert Juan Torner, arquitecte.

Els vocals de la secció d'indústries artístiques foren escollits entre els expositors entre els més votats de cada un dels 4 grups (dos per grup), juntament amb el tinent d'alcalde Camil Catalán. Els escollits foren Emili Cabot i Manuel Beristain (per al grup 1), Antoni Rigalt i Bonaventura Bassegoda (grup 2), Josep A. de Trias i Joan Parera (grup 3) i Jaume Brugaroles i Josep Fiter (grup 4).

ANNEX 3. OBRA ADQUIRIDA PER L'AJUNTAMENT

En aquestes fitxes s'inclouen totes les obres que consten com a adquirides segons els expedients de l'exposició. El nom actual de l'obra –si no està desapareguda- està en negreta, mentre que el nom amb què apareix al catàleg de l'exposició està en cursiva. Al costat s'indica el preu que consta en el catàleg i, en negreta, el preu que es va oferir a l'artista (si es coneix). Quan consta S.D. en el preu, significa "sense dades". Si no s'indica el contrari, les imatges provenen de Museum Plus i del *Catàleg de pintura...*(1987).

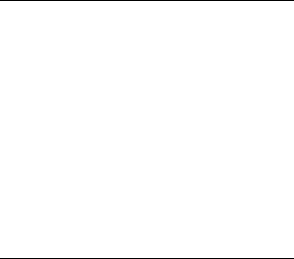

PINTURA	
<p>AGRASSOT JUAN, Joaquim A la fira <i>En la feria</i> (1000p, 750p)</p> <p>Oli sobre tela (38 x 62,5 cm) MNAC 49490 Exp. 1891: núm. cat. 112, pàg. 43. Cat. Museu 1906: núm. 138, pàg. 44.</p>	
<p>AKEN, Leo van Misèria humana <i>Miseria humana</i> (5000p, 4000p)</p> <p>Oli sobre tela (160 x 206 cm) MNAC 11169 Exp. 1891: núm. cat. 420, pàg. 83. Cat. Museu 1906: núm. 263, pàg. 64.</p>	
<p>ALPÉRIZ, Nicolás (Jiménez Caballero) Les formiguetes <i>Las hormiguitas</i> (3000p, 800p)</p> <p>Oli sobre tela (82 x 163,5 cm) MNAC 24643 Exp. 1891: núm. cat. 291, pàg. 64. Cat. Museu 1906: núm. 137, pàg. 44.</p>	
<p>BISSCHOP, Christoffe A l'església <i>En la iglesia</i> (6000p, 4000p)</p> <p>Oli sobre tela (103 x 77,5 cm) MNAC 11164 Exp. 1891: núm. cat. 604, pàg. 107. Cat. Museu 1906: núm. 259, pàg. 63.</p>	
<p>BOCK, Théophile de Camí del poble <i>Camino del pueblo</i> (5000p, 2000p)</p> <p>Oli sobre tela (125 x 88 cm) MNAC 11159 Exp. 1891: núm. cat. 605, pàg. 107. Cat. Museu 1906: núm. 264, pàg. 64.</p>	
<p>CASAS CARBÓ, Ramon Corpus. Sortida de la processó de l'església de Santa Maria. <i>Corpus. Salida de la procesión de la iglesia de Santa Maria</i> (4000p, 2000p)</p> <p>Oli sobre tela (115,5 x 196 cm) MNAC 10903 Exp. 1891: núm. cat. 123, pàg. 44.</p>	

<p>Cat. Museu 1906: núm. 83, pàg. 32.</p>	
<p>DOMENGE ANTIGA, Melcior Setembre Septiembre (2000p-400p)</p> <p>Oli sobre tela (141 x 192 cm) MNAC 10910 Exp. 1891: núm. cat. 35, pàg. 34. Cat. Museu 1906: núm. 99, pàg. 36.</p>	
<p>LEEMPUTTEN, Frans van Camperols esperant el retorn dels pelegrins Campesinos <i>aguardando el regreso de los peregrinos (5000p, 4000p)</i></p> <p>Oli sobre tela (121 x 166 cm) MNAC 11160 Exp. 1891: núm. cat. 441, pàg. 86. Cat. Museu 1906: núm. 265, pàg. 60.</p>	
<p>LLAVERIAS LABRÓ, Joan Futur yatchman Futuro yatchman (750p, 400p)</p> <p>Oli sobre tela (80 x 150,5 cm) MNAC 10848 Exp. 1891: núm. cat. 211, pàg. 54. Cat. Museu 1906: núm. 100, pàg. 36.</p>	
<p>MAAREL, Marius van der Venedora de flors Vendedora de flores (5400p-2500p)</p> <p>Oli sobre tela (145,5 x 115,5 cm) MNAC 11201 Exp. 1891: núm. cat. 652, pàg. 112. Cat. Museu 1906: núm. 10, pàg. 219.</p>	
<p>MASRIERA ROSÉS, Lluís Ocell de golfa Aucell de golfa – Pájaro de desván (2500p-800p)</p> <p>Oli sobre tela (205 x 150 cm) MNAC 10907 Exp. 1891: núm. cat. 323, pàg. 67. Cat. Museu 1906: núm. , pàg. .</p>	
<p>PICHOT GIRONÈS, Ramon Ofrena Ofrenda (2000p, 750p)</p> <p>Oli sobre tela (166 x 121 cm) MNAC 10905 Exp. 1891: núm. cat. 274, pàg. . Cat. Museu 1906: núm. 103, pàg. 37.</p>	
<p>PIETERS, Evert Camp de cols a Flandes Campo de berzas en Flandes (9000p-3000p)</p> <p>Oli sobre tela (116 x 176 cm)</p>	

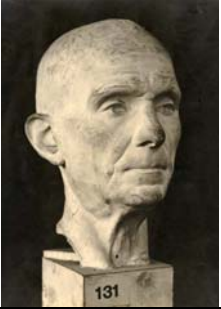
<p>MNAC 11175 Exp. 1891: núm. cat. 670, pàg. 115. Cat. Museu 1906: núm. 261, pàg. 63.</p>	
<p>RIVA Y CALLOL DE MUÑOZ, Maria Luisa de la Raïm d'Espanya <i>Uvas de España</i> (4000p-750p)</p> <p>Oli sobre tela (226,5 x 128,5 cm) MNAC 11307 Exp. 1891: núm. cat. 337, pàg. 69. Cat. Museu 1906: núm. 136, pàg. 44.</p>	
<p>RODRÍGUEZ CODOLÀ, Manuel Peònies <i>Peonias</i> (300p, 200p)</p> <p>Oli sobre tela Exp. 1891: núm. cat. 405, pàg. 78. Cat. Museu 1906: núm. 101, pàg. 36.</p> <p>Observacions: NO LOCALITZADA</p>	
<p>ROIG VALENTÍ, Alfred A casa del ferrer <i>En casa lo ferrer – En casa del herrero</i> (1250p, 1250p)</p> <p>Oli sobre tela (233 x 171 cm) MNAC 24651 Exp. 1891: núm. cat. 83, pàg. 40. Cat. Museu 1906: núm. 341, pàg. 93.</p>	
<p>SOLÀ VIDAL, Andreu Migdiada <i>Mitjdiada – La siesta</i> (3000p-750p)</p> <p>Oli sobre tela (100 x 233 cm) MNAC 45782 Exp. 1891: núm. cat. 342, pàg. 69. Cat. Museu 1906: núm. 98, pàg. 36.</p>	
<p>VÁZQUEZ ÚBEDA, Carlos La benedició del dinar <i>La bendición de la comida</i> (5000p, 2000p)</p> <p>Oli sobre tela (106 x 150 cm) MNAC 11069 Exp. 1891: núm. cat. 354, pàg. 71. Cat. Museu 1906: núm. 135, pàg. 44.</p>	
<p>VRIENDT, Juliaan de Últims dies de la Mare de Déu a Jerusalem <i>Los últimos días de la Virgen en Jerusalem</i> (7000p, 5000p)</p> <p>Oli sobre fusta (115 x 212 cm) MNAC 11176 Exp. 1891: núm. cat. 463, pàg. 89. Cat. Museu 1906: núm. 260, pàg. 63.</p>	

DIBUIX	
<p>ART, Berthe Espadanyes roges <i>Espadañas rojas</i> (400p-900p juntament amb els següents)</p> <p>Pastel sobre paper (81,5 x 65,5 cm) MNAC 011171-D Exp. 1891: núm. cat. 839, pàg. 141. Cat. Museu 1906: núm. 358, pàg. 95.</p>	
<p>ART, Berthe Paisatge de Montdoré <i>Paisaje de Montdoré</i> (250p)</p> <p>2 pastels sobre paper (43 x 76 cm) MNAC 011103-D, MNAC 011104-D Exp. 1891: núm. cat. 840-841, pàg. 141. Cat. Museu 1906: núm. 359,360 pàg. 96.</p>	

ESCULTURA	
<p>JULES, Anthone Encantador de serps. <i>Encantador de serpientes</i> (5000 executada en bronze-2500p)</p> <p>Guix (fosa en bronze el 1904) (118 x 90 x 60 cm) MNAC 010005 Exp. 1891: núm. cat. 1019, pàg. 169. Cat. Museu 1906: núm. 53, pàg. 145.</p>	
<p>BORRÀS SOLANAS, Josep El pudor. <i>El pudor</i> (3000p-1750p)</p> <p>Guix (170 x 48 x 48 cm) MNAC 153271 Exp. 1891: núm. cat. 939, pàg. 158. Cat. Museu 1906: núm. 71, pàg. 149.</p>	
<p>BRAECKE, Pierre El perdó. <i>El perdón</i> (500p-500p)</p> <p>Guix (Fosa en bronze després de 1906) (145 x 61 x 172 cm) MNAC 010012 Exp. 1891: núm. cat. 1024, pàg. 170. Cat. Museu 1906: núm. 46, pàg. 143.</p>	

<p>DES ENFANS, Albert L'enigma. <i>El enigma</i> (1000p-500p)</p> <p>Guix (90 x 66 x 100 cm) MNAC 010169 Exp. 1891: núm. cat. 1033, pàg. 171. Cat. Museu 1906: núm. 9, pàg. 136.</p>	
<p>DEVESA, Celestí Tarcisius (2000p-200p)</p> <p>Guix Exp. 1891: núm. cat. 952, pàg. 160. Cat. Museu 1906: núm. 47, pàg. 143.</p> <p>Observacions: NO LOCALITZADA</p>	
<p>DOMÈNECH VICENTE, Lluís Cap d'estudi. <i>Cabeza de estudio</i> (500p-100p)</p> <p>Guix (55 x 24 x 24 cm) MNAC 153303 Exp. 1891: núm. cat. 953, pàg. 160. Cat. Museu 1906: núm. 69, pàg. 148.</p>	
<p>DUPON, Josuè Diana. <i>Diana</i> (3000p-2000p)</p> <p>Ivori, metall i ònix (64 x 29 x 20 cm) MNAC 008487 Exp. 1891: núm. cat. 1030, pàg. 170. Cat. Museu 1906: núm. 39, pàg. 142.</p>	
<p>ESCUADERO LOZANO, Francisco Javier Hivern. <i>Invierno</i> (1500p-500p)</p> <p>Guix (fosa en bronze el 1909) (79 x 40,5 x 35,5 cm) MNAC 010917 Exp. 1891: núm. cat. 955, pàg. 160. Cat. Museu 1906: núm. 33, pàg. 141.</p>	
<p>FERNÁNDEZ DE SOTO, Mateu Riberench de l'Ebro – <i>Ribereño del Ebro</i> (SD-200p)</p> <p>Guix Exp. 1891: núm. cat. 957, pàg. 160. Cat. Museu 1906: núm. 65, pàg. 148.</p> <p>Observacions: NO LOCALITZADA</p>	

<p>GARGALLO CATALÁN, Pau En el pastador. En la artesa (600p-200p)</p> <p>Altrelleu en guix (106 x 116 x 35 cm) MNAC 121723 Exp. 1891: núm. cat. 961, pàg. 161. Cat. Museu 1906: no consta.</p>	
<p>GONZÁLEZ, Simón Enfurrñado (1500p, 250p)</p> <p>Guix Exp. 1891: núm. cat. 1043, pàg. 172. Cat. Museu 1906: no consta.</p> <p>Observacions: NO LOCALITZADA</p>	
<p>KORSCHANN, Karel Retrat del pintor hongarés Mihaly de Munkaszy (1844-1900). Retrato del pintor Munkacsy (100p, 100p)</p> <p>Bust en guix (fosa en bronze el 1904) (69,5 x 56 x 38 cm) MNAC 051792 Exp. 1891: núm. cat. 1050, pàg. 173. Cat. Museu 1906: núm. 56, pàg. 146.</p>	
<p>LAPORTE BLAIRSY, Leo El primogènit. El primogénito (SD)</p> <p>Guix (211 x 137 x 160 cm) MNAC 010011 Exp. 1891: núm. cat. 1054, pàg. 173. Cat. Museu 1906: núm. 55, pàg. 146.</p> <p>Observacions: No apareix en la llista de compres de l'expedient. En el catàleg de 1906 consta com a "dipòsit de l'autor". Podria tractar-se d'una obra abandonada per l'artista.</p>	
<p>LLONGARRIU ESCUDÉ, Salvador El tercer manament. El III mandamiento (1000p-250p)</p> <p>Guix (71 x 58 x 43 cm) MNAC 010298 Exp. 1891: núm. cat. 966, pàg. 161. Cat. Museu 1906: núm. 32, pàg. 140.</p> <p>Observacions: Al catàleg de 1906 hi consta com <i>El rezo</i>. Segons BORONAT (1999), l'artista va fer donació d'una altra obra seva titulada <i>Remordiment</i>.</p>	
<p>MARTÍ SOLANES, Juli Treball. Trevall – Trabajo (2000p-400p)</p> <p>Guix (100 x 59 x 92 cm) MNAC 153336 Exp. 1891: núm. cat. 969, pàg. 161. Cat. Museu 1906: no consta</p>	

<p>MASRIERA ROSÉS, Guillem Ismael. <i>Ismael</i> (1500p-250p)</p> <p>Altrelleu en guix (112,5 x 97 x 37 cm) MNAC 153341 Exp. 1891: núm. cat. 972, pàg. 162. Cat. Museu 1906: no consta.</p>	
<p>MURILLO DOMINGO, Prudenci <i>De la Font del Gat – De la fuente del Gat</i> (2000p, 200p)</p> <p>Guix Exp. 1891: núm. cat. 978, pàg. 162. Cat. Museu 1906: no consta.</p> <p>Observacions: NO LOCALITZADA</p>	
<p>OSLÉ SAÉZ DE MEDRANO, Miquel <i>Cabeza de estudio</i> (500p-100p)</p> <p>Guix Exp. 1891: núm. cat. 982, pàg. 163. Cat. Museu 1906: no consta.</p> <p>Observacions: NO LOCALITZADA. Segons BORONAT (1999) l'artista va renunciar a la seva adquisició.</p>	
<p>REBARTER GASULLA, Josep Lluna nova. <i>Luna nueva</i> (2500p-500p)</p> <p>Guix (120,5 x 73,5 x 48 cm) MNAC 153395 Exp. 1891: núm. cat. 994, pàg. 164. Cat. Museu 1906: no consta.</p>	
<p>SARTI, Diego Mater. <i>Lleona africana. Mater</i> (4000p-2000p)</p> <p>Grup en guix (103 x 154 x 120 cm) MNAC 010029 Exp. 1891: núm. cat. 1085, pàg. 176. Cat. Museu 1906: núm. 77, pàg. 150.</p> <p>Observacions: titulada <i>Leonesa africana</i> en el catàleg de 1906.</p>	
<p>SODINI, Dante Un florentí del segle XIX. <i>Un florentino del siglo XIX</i> (200p, 150p)</p> <p>Terracuita (31,5 x 19,5 x 22,5 cm) MNAC 011189 Exp. 1891: núm. cat. 1087, pàg. 176. Cat. Museu 1906: no consta.</p>	
<p>SOLER FORCADA, Josep <i>Últimos toques</i> (1500p, 450p)</p>	

<p>Guix Exp. 1891: núm. cat. 1003, pàg. 165. Cat. Museu 1906: no consta.</p> <p>Observacions: NO LOCALITZADA</p>	
<p>VALL FREIXAS, Mateu <i>Aplicación</i> (1100p, 350p)</p> <p>Guix Exp. 1891: núm. cat. 1009, pàg. 166. Cat. Museu 1906: no consta.</p> <p>Observacions: NO LOCALITZADA</p>	
<p>VANCELLS I ANGLÈS, Faustí <i>Musclayre – Pescador de almejas</i> (SD-300p)</p> <p>Guix (alt 232 cm) Exp. 1891: núm. cat. 1013, pàg. 166. Cat. Museu 1906: núm. 1, pàg. 135.</p> <p>Observacions: NO LOCALITZADA</p>	

ANNEX 4. CONCURS DE CARTELLS

		
<p>Lluís Cortada</p>	<p>Francesc d'A. Gibert</p>	<p>Josep Camins</p>
		
<p>Joaquim Diéguez</p>	<p>Joaquim Diéguez</p>	<p>G. Molina</p>
		
<p>Víctor Rafel</p>	<p>Lluís Savall</p>	<p>Dionís Baixeras</p>
		
<p>A. Martínez</p>	<p>Alexandre de Riquer</p>	<p>Ramon Casals i Vernis</p>

		
<p>Ramon Casals i Vernís</p>	<p>Llorenç Brunet</p>	<p>Joan Llimona (accèssit)</p>
		
<p>Josep Rebarter</p>	<p>Joaquim Ribera</p>	<p>Joaquim Ribera</p>
		
<p>Magí Vallbé</p>	<p>J. Puente Escudero</p>	<p>Claudi Hoyos</p>
		
<p>Ricard Elias de Ramoneda</p>	<p>Anònim</p>	<p>Domènec Soler</p>

		
<p>Antoni Pous i Palau</p>	<p>Francesc Carbó</p>	<p>Josep Vázquez</p>
		
<p>Manuel Feliu de Lemus (accèssit)</p>	<p>Francesc Cuixart</p>	<p>Antoni Utrillo</p>
		
<p>Francesc Mirabent (guanyador) (Imatges extretes de l'expedient)</p>	<p>Adrià Gual</p>	<p>Adrià Gual (accèssit)</p>